

ARGIA

PP-PSOE ALA 2016KO TRANSIZIOA?

PODEMOSEK IRAULI DU
ESTATUKO, KATALUNIAKO ETA
HEGO EUSKAL HERRIKO
JOKO TAULA

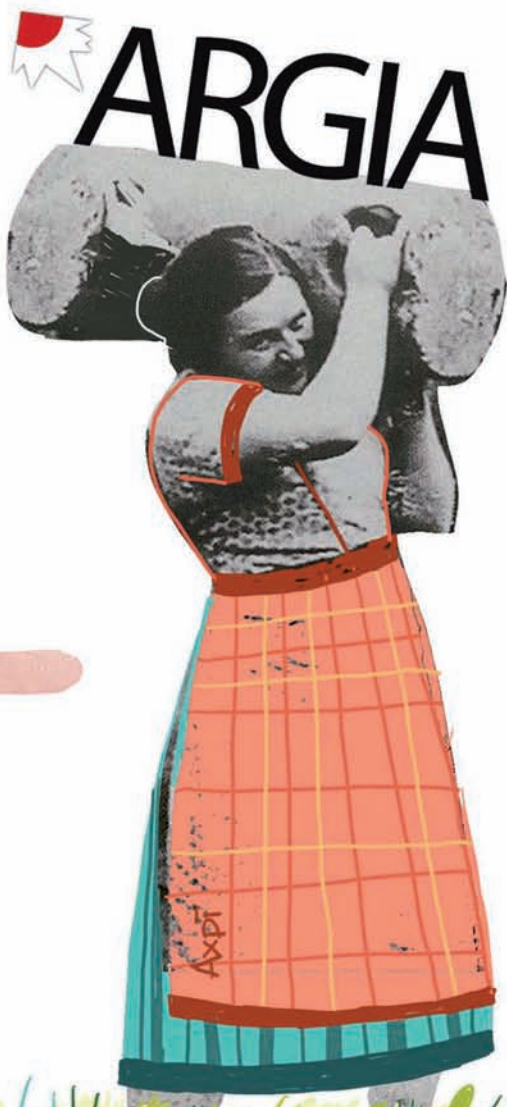
EGIZU, EGIOZU, ASTERO BERRITZEN DEN OPARIA EREIN KAZETARITZA INDEPENDENTEA

HARPIDETU:

ARGIA ASTERO, HILEAN 12 € BAINO EZ.

ARGIA HAMABOSTERO, HILEAN 7 € BAINO GUTXIAGO

ARGIA HILERO, HILEAN 4 € BAINO GUTXIAGO

943 371545

HARPIDE@ARGIA.EUS

WWW.ARGIA.EUS/HARPIDETZA

Urte osoko harpidetza	
☒ ARGIA	Hilean gero nahi dut
Hilean gero nahi dut	
ARGIA ASTERO, HILEAN 12€ baino ez	
ARGIA HAMABOSTERO, HILEAN 7€ baino gutxiago	
ARGIA HILERO, HILEAN 4€ baino gutxiago	

PANORAMA

- 4 Asteko argazkia
- 6 Espainiako hauteskunde orokorrak
- 10 Gazteluko Plazatik
- 11 Hor dena gailua
- 12 Net Hurbil
- IRITZIA**
- 20 June Fernández
- 21 Koldo Aldalur
Edu Zelaia
- 22 Joxerra Aizpurua

Euskal baleazaleek presentzia garrantzitsua izan zuten Islandian, eta arrastoa utzi dute hango historian. (ARGAZKIA: HARITZ RODRIGUEZ)

- 40 LURRAK IRAULIKO GAITU
- 42 DENBORAREN MAKINA
- 43 ARGIA KOMUNITATEA
- 48 KULTUR KRITIKA
- 50 ZUZENeko EMANALDIA
- 51 DENBORA-PASAK
- 52 ARGi-KONTRA:
MOHAMED MAHMOUD
- 54 BERANDUEGI

AZALEKO ARGAZKIA:
NACHO GALLEG0/EFE/LAFOTOTECA.COM

SAKONEAN

- 14 | Maika Etxekopar: "Antzerkia lurralde antolaketa politika bat izan daiteke". / Sustrai Colina
- 24 | Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoa. Publikoak ez du beti gardenen esan nahi / Unai Brea
- 30 | Islandia, euskal baleazaleen lorratzean / Haritz Rodriguez
- 34 | Pinar Selek, kurduen aldeko militante turkiarra / Sustrai Colina
- 36 | Jokin Larrañaga, Arabako Aldundiko Euskara zerbitzuburuarekin solasean / Miel A. Elustondo
- 38 | Garena gorpuzten: burutik ateratzen zaigun adar hori / Ainhoa Mariezkurrena Etxabe
- 39 | Emakume ahotsa, zerbitzari lanerako aproposa / Mikel Garcia Idiakez
- 44 | Ánchel Conte, idazlea: "Panorama beltza du aragoierak, azkenetan egon daiteke". / Aritz Galarraga

ARGIA KOMUNIKAZIO PROIEKTUA HARPIDEDUNEN ETA LAGUNTZAILEEN BULTZADAREKIN ATERTZEN DUGU AURRERA. MILA ESKER DENOI.

EUSKO JAURLARITZA GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, HIZKUNTZA POLITIKA
ETA KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza
diruz lagundua

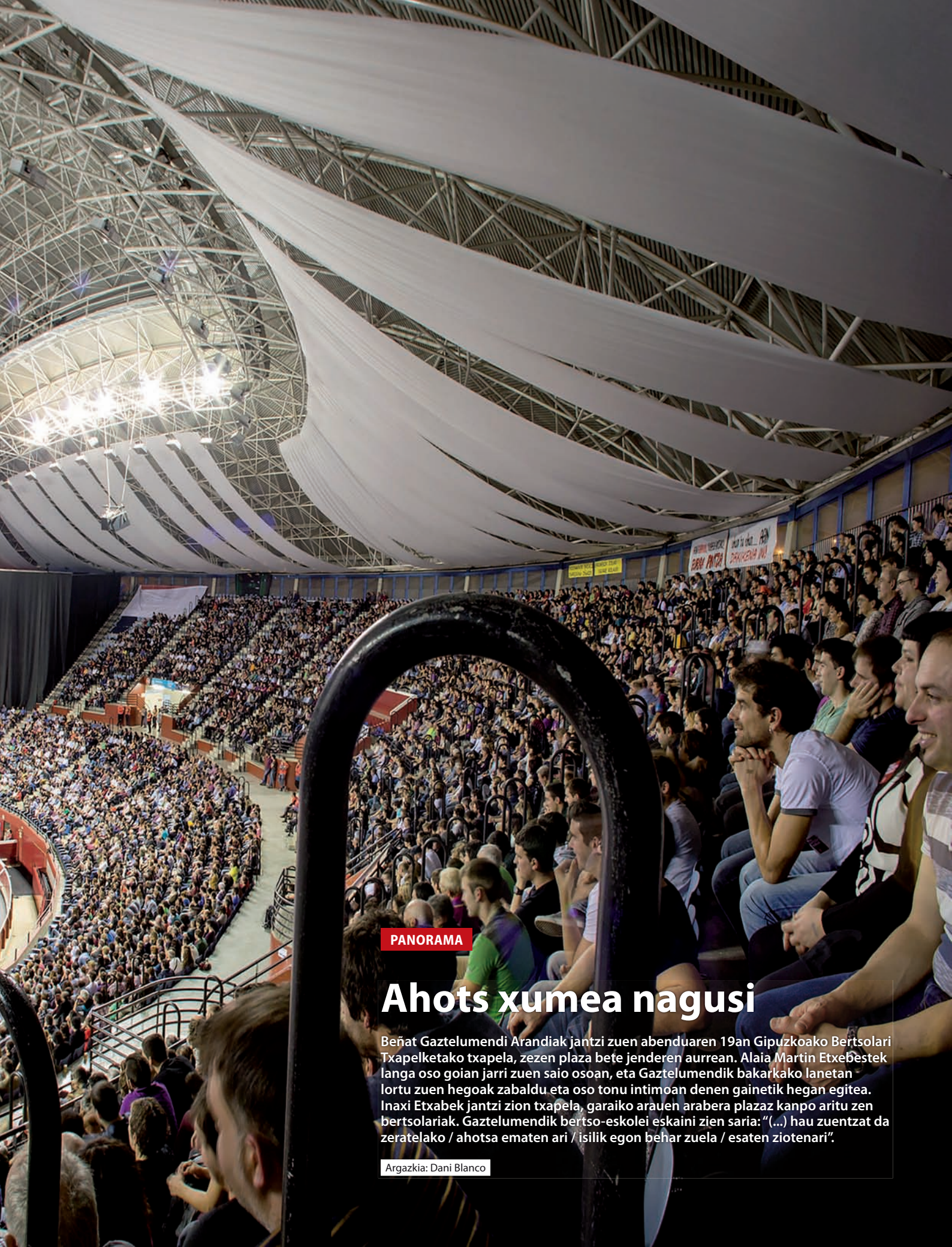
Gipuzkoako Foru Aldundia

DOAN ETA LIBRE
ARGIAKO EDUKIAK KOPIATU, MOLDATU, ZABALDU ETA ARGITARA DITZAKEZU,
GURE EGILETZA AITORTU ETA BALDINTZA BERETAN EGINEZ GERO.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Ametzagañña Taldeko parteidea.
Lehendakaria: Bego Zuza. **Zuzendaria:** Estitxu Eizagirre.
Erredakzioa: Asier Arrate, Axier Lopez, Eñaut Agirrebengoa, Estitxu Eizagirre, Garbine Ubeda, Gorka Bereziartua, Jon Torner, Lander Arbelaiz, Mikel Asurmendi, Mikel García, Onintza Irueta, Pello Zubiria, Unai Brea, Urko Apaolaza, Xabier Letona.
Diseinua: Sergio Labrador. **Argazkilaria:** Dani Blanco.
Produktzioa: Antza S.A.L.
Harpidetza: Iraitz Agirre.
Salmenta: Idoia Arregi, Ixabel Bereziartua, Karlos Olasolo, Maite Arrieta, Olatz Korta.
Ekoizpenak: Berdaitz Goia. **Idazkaritza:** Ainhoa Soraluze, Bego Zuza.
Administrazioa: Jone Arzallus, Mari Karmen Loiarde, Marijo Aiertza.
Web garapena: Asier Iturralde.
HELBIDEAK:
Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxe: 943 361048.
Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 473163.
Bizkaia: Eleizalde 1, 2-D. 48600 Sopela. Tel: 94 6765580.
Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285.
POSTA ELEKTRONIKOAK:
Komertziala: komertzial@argia.eus. Harpidetza: harpide@argia.eus. Erredakzioa: kazeta@argia.eus.
Interneten: www.argia.eus.
Lege gordailua: SS 837-2012. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E.
Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: iametza interaktiboa, S.L.
HARPIDETZA:
Euskal Herria eta Espainiako estatua: astero, 12 € hilean; hamabostero, 6,5 € hilean; hilean behin, 3,5 € hilean.
Beste atzerriak: 15 € hilean. Airez: 24 € hilean.

PANORAMA

Ahots xumea nagusi

Beñat Gaztelumendi Arandiak jantzi zuen abenduaren 19an Gipuzkoako Bertsolari Txapelketako txapela, zezen plaza bete jenderen aurrean. Alaia Martin Etxebestek langa oso goian jarri zuen saio osoan, eta Gaztelumendik bakarkako lanetan lortu zuen hegoak zabaltzeko eta oso tonu intimoan denen gainetik hegaz egitea. Inaxi Etxabek jantzi zion txapela, garaiko arauen arabera plazaz kanpo aritu zen bertsolariak. Gaztelumendik bertso-eskolei eskaini zien saria: "(...) hau zuentzat da zeratetako / ahotsa ematen ari / isilik egon behar zuela / esaten ziotenari".

Argazkia: Dani Blanco

“Espainia alda dadila eskatu dute Katalunia, Euskal Herria eta Galizian. Espainiak, ordea, ez du aldatu nahi” @theklaneh

argia.eus-en ikusgai

“Munduan dagoen hizkuntza eredu negargarriena kopiatu dugu: gaztelania”

Joxerra Garzia idazlea elkar-
rriketatu dute #GureBazka
sortaren 10. atalean.

“Militatzeko modu bat da nire lana, emakumeak ikusarazteko modua”

Berriako kazetari Maite Asen-
sio *Sorginak* bideo-sortan.

Hil da Canovas

Gorka Bereziartua Mitxelena

@boligorria

Bi zeuden lekuan lau sartu dira, eta puzzle berri horretan amaitu da, orain arteko terminoetan behintzat, Espainiako Estatuan Franco hil zenez geroztik indarrean izan den PP-PSOE alderdien gobernu txandakatzea. XIX. mendeko Canovas-Sagasta alternantziari 100 urteko diferentziarekin aurkitu zioten birformulazio postfrankista eraitsi duen fenomeno politikoak Podemos du izena eta geratzeko asmoz etorri da.

Baina bipartidismoaren amaiera ez da Pablo Iglesiasen alderdiarekin hasten, 2011. urtean kaleak hartu zituzten mugimendu sozialekin baizik. M15ak alderdi politiko nagusiei eragin zien ordezkaritza-krisirik gabe nekez uler

daiteke kongresu berriaren osaketa, ezta eztabaida politikoak Espainian hartu duen norabide berria ere. Podemosek hori dena irakurtzen asmatu zuen eta proposamen elektoral bihurtzen, ezkerreko alderdi tradizionalak egin dutena baino modu eraginkorragoan.

Ez dute irabazi bototan, baina bai sakonagoko zerbaitetan: 78ko Trantsizioko Espainiari alternatiba pragmatikoa eskaini diote eta gaur gobernagarritasun arazo handi samarra gosaltzen ari dira Espainiako gorteetan. PP-Ciudadanos koalizioak ez du gehiengo absoluturik ematen, alderdi laranja finantzatu zuten bankarien zoritxarrerako. PP+PSOE da gehiengo posible ia bakarra: Erregimena hain lotsagabe agerraraziko dute ala beste hauteskunde batzuk beharko dira laster?

“Nazio aniztasunak eta erabakitze- eskubideak irabazi dute”

LAURA PEREZ, AHAL DUGU-KO ELEDUNA NAFARROAN

Ahal Duguk Kongresuko bi eserleku eskuratu ditu Nafarroan, UPN/PPk beste. “Bipartidismoaren zauria oso irekita utzi dugu”. Hego Euskal Herrian eta Katalunian Ahal Duguk irabazi izanaz galdetuta, ondorengo erantzun du: “Nazio aniztasunak irabazi du. Lurralde mailako gatazkak demokratikoki konpondu behar dira eta gure burua antolatzeke ereduari buruz galdetu nahi diogu jendeari. Erabakitzeke eskubideak irabazi du”. **INFO7 (2015/12/20)**

ESPAINIAKO HAUTESKUNDE OROKORREN EMAITZAK

Podemos garaile Hego Euskal Herrian

Podemos-Ahal Dugu izan da alderdi bozkatuena Hego Euskal Herrian: 397.402 boto, eta zazpi jesarleku. Pablo Iglesiasen indarraren agerpenari ondo eutsi dio EAJk –diputatu bat gehiago lortu du, izan ere–, ez ordea PSE-EEk, PP-UPNk eta EH Bilduk. Ciudadanosek ez du ordezkariarik lortu euskal probintzietan.

↳ Bizkaia

ALDERDIA	2015	2011	ESERLEKUAK
EAJ	182.245	208.683	3 (3)
Podemos-Ahal Dugu	170.317	-	2 (-)
PSE-EE	84.643	136.853	1 (2)
EH Bildu	81.552	122.796	1 (2)
PP	74.279	113.401	1 (1)
Ciudadanos	25.000	-	0 (0)
ABSTENTZIOA	%28,05	%31,92	

↳ Gipuzkoa

ALDERDIA	2015	2011	ESERLEKUAK
Podemos-Ahal Dugu	97.859	-	2 (-)
EAJ	91.043	83.703	2 (1)
EH Bildu	80.880	130.055	1 (3)
PSE-EE	51.530	78.462	1 (1)
PP	33.668	51.362	0 (1)
Ciudadanos	14.419	-	0 (-)
ABSTENTZIOA	%29,93	%34,45	

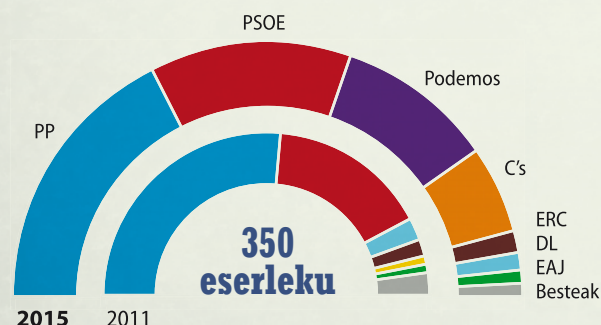
↳ Araba

ALDERDIA	2015	2011	ESERLEKUAK
Podemos-Ahal Dugu	48.265	-	1 (0)
PP	33.609	46.034	1 (1)
EAJ	28.297	31.931	1 (1)
PSE-EE	25.293	39.698	1 (1)
EH Bildu	21.179	32.439	0 (1)
Ciudadanos	10.468	-	0 (0)
ABSTENTZIOA	%27,35	%31,34	

↳ Nafarroa

ALDERDIA	2015	2011	ESERLEKUAK
UPN-PP	101.901	126.516	2 (2)
Podemos-Ahal Dugu	80.961	-	2 (-)
PSN	54.700	72.892	1 (1)
EH Bildu	34.856	49.208	0 (1)
Geroa Bai	30.554	42.415	0 (1)
Ciudadanos	24.815	-	0 (-)
ABSTENTZIOA	%25,72	%31,09	

Espainiako Diputatuen Kongresuaren osaketa

ALDERDIA	2015	2011
PP	123	186
PSOE	90	110
Podemos	69	-
Ciudadanos	40	-
ERC	9	3
DL (Convergència)	8	16*
EAJ	6	5
Unidad Popular	2	11*
EH Bildu	2	7
Coalición Canaria	1	2

* Kataluniako CDC alderdia Democràcia i Llibertat izenarekin aurkeztu da hauteskunde hauetara; 2011n CiU koalizioaren barruan joan zen.

** Unidad Popularren kasuan, kontuan hartutako 2011ko emaitzak Izquierda Unidarenak izan dira.

EN COMÚ PODEM

Estaturik gabeko herriak, Podemosen hauspoa

Axier Lopez

@axierL

Podemosek eta bere inguruan sortutako hautagaitza zabalek oso emaitza onak izan dituzte Espainiako Estatu osoan. Oso adierazgarria da Pablo Iglesias buru duen alderdiak lortutako eserlekuen erdia baino gehiago -66tik 36- Herrialde Katalanetan, Hego Euskal Herrian eta Galizian eskuratu izana.

Bigarren lotu da Podemos PPren ohiko gotorlekuetan: Madril, Kanariak, Valentzia, Galizia -BNG ordezkariarik gabe utziz- eta Balear uharteetan. Garaile izan da independentismoaren gune nagusietan: Euskal Herria eta Katalunia. Horretan eragin handia izan du Valentziako, Kataluniako, Galiziako hautagaitza zabalaren formulak, baita beste hein batean Nafarroako senaturako sortutako Aldaketak ere. Podemosekin lotura zuzena badute ere, denek ez dituzte interes berdin-berdinak. Adibidez, ez dira konparagarriak José Julio Rodríguez NATOko jeneral ohia -Zaragozako Podemosen ordezkatzatzen duena-, profil ezkerkiar argia duen Valentziako Monica Oltra edo A Coruñaako alkate Xulio Ferreiro. Estatuarekiko baino lurraldearen egoera espezifikoarekiko askoz lotura handiagoa dute hautagaitza horie, baita gizarte sektore zabalagoa bildu ere. En Mareak, En Comú eta Compromís Kongresuan talde propioak osatzeko aukera printzipioz lagungarria izan daiteke Estatu mailako joerak tokian tokikoa estali ez dezaten.

Katalunian gertatutakoa oso aipagarria da. Prozesu independentistak Kataluniako Prinsipateko ohiko panorama politikoa hankaz gora jarri du. Estatuko alderdi guztiak eta herritar andana hango emaitzei begira izan dira eta ikusgarria izan da aldaketa: Artur Masen alderdia, ia 400.000 boz galduta, laugarren indarra izatera pasa da, ERC independentismoaren lehen indarra bilakatu da 350.000 boto gehiago bilduz, eta Ciudadanosen sorterriak berak bosgarren postuan utzi du Albert Rivera. Irabazlea, alde handiz, En Comú Podem koalizioa izan da, bigarrena oso atzean utzita, 927.000 bozek 78ko erregimena historia dela berretsi eta aldaketa ozen aldarrikatu dute. Ukitzen duen oro arrakastatsu bilakatzaren jarraitzen du Ada Colauk -Bartzelonak eta bere inguruko Gerriko Gorrian jasotako boz andanak eman dio erabaketeke garaipena-. Erabakitzeke eskubidea aldarrikatetik erabakitzera pasa nahi du independentismoak, eta bide horretan arrakastarik izango badute En Comú Podemen oinarriak oso kontuan izan beharko dituzte. Hauteskondeetako emaitzek marraztutako gehiengo berriaren begietara Artur Mas pribatizazioen, kasta katalanaren eta ustelkeriaren aurpegi nagusia da. Beraz, independentismora sektore berriak gehitzeko Mas buru ezartzea egun lagungarria baino oztopo dela diotenak ulertzeko argigarriak dira datu hauek. Korapiloa zein norabidetan askatuko duten laster jakingo du, 27tik aurrera ziurrenik.

EKONOMIAREN TALAIAN

Hauteskunde promesak bete

Juan Mari Arregi

Hauteskunde gaua igarota, orain eduki sozio-ekonomikoez hain kargatuta egon diren promesak betetzeko ordua da. Eskuinetik ezkerreara, alderdi guztiek agindu dituzte neurriak desoreka sozialaren, pobrezia- ren, langabeziaren, prekarietatearen eta murrizketa sozialen kontra; eta soldata nahiz pentsio duinen, gutxieneko soldata baten eta prestazio sozial altuagoen alde, baita migratzaileak hartu eta integratzearen alde ere. Hemendik aurrera horiek bete ditzatela exigitu behar diegu gobernu eta erakundeetan agintean daudenei.

Errealitateak esaten digu krisitzar honekin aberatsenak etekinak lortu dituztela. IBEX-35ean kotizatzen duten enpresek 30.000 milioi euroko irabaziak izan dituzte urtarrila eta iraila artean, aurreko urtean baino %14 gehiago. Bitartean, desberdintasun soziala Euskal Herrian hedatu da, eta beste behin langabeziak (200.000 lagun), pobrezia (140.000 pertsona) eta prekarietateak emakume aurpegi ditu. Emakumeen artean enplegua handitu bada ere, kaskarragoa eta behin-behinekoagoa da. Emakumeek gizonek baino %52 gehiago egiten dute lan, baina %24 gutxiago irabazten dute. Pentsioak izoztuta daude eta hamar pentsionistatik zazpik (665.000 gutxira) hileko mila euro baino gutxiago kobratzen dute. Eguno gutxieneko soldatarekin (648,6 euro), berriz, ezin da inor bizi.

Ia inork ez du esan nola finantzatu-ko dituen bere hautes-promesak. Oso gutxi entzun dugu bankuei, multinazionaleri eta enpresa edo fortuna handiei zergak jartzeaz, edo ustelkeriaren eta iruzur fiskalaren kontrako neurriak hartzeaz, edo Monarkiari eta militarrei gastuak murrizteaz. Frustrazio berrien aurrean prest egon behar al dugu? Denborak esango digu.

ARITZ LOIOLA / ARGAKZI PRESS

EAJk baino ez dio eutsi marea moreari

SEI ESERLEKU KONGRESUAN. Hego Euskal Herrian orotara Ahal Duguk alderdi jeltzalea garaitu duen arren –eserlekutan eta boto kopuruan–, Andoni Ortuzar EAJko burua pozik agertu zen hauteskunde gauean. Eurak izan dira “marea moreari” nola-hala eutsi dioten bakarrak, EAEn, eta batez ere Bizkaian, lortutako emaitzei esker: “Mundialak zarete –esan zien Sabin Etxeko jarraitzaileei–, zuekin batera ez dira beharrezkoak telebistak”.

EH Bildu: alderdien arteko indar metaketa gainbeheran

Axier Lopez

@axierL

Urak aspaldi harrotuta zeuden ezker abertzalean eta hauteskunderen emaitzek ez dute barealdia ekarriko. 2011tik hona Gipuzkoan 50.000 boz galdu ditute, Bizkaian 40.000 baino gehiago izan dira galdutakoak eta Araban eta Nafarroan ez dute ordezkariarik lortu. Aldaketa garaiak independentismoan.

Metaketa

Independentisten bilgunea izan behar zuenak ez du gainditu laur alderdien arteko batuketa. Primarietako hutsegiteek –Rafa Larreinaren izendapena kasu– azalerazi dute antolakuntza ereduari buruzko eztabaida.

Madrili begira

Alderdi independentistak bere militanteei eta hautesleari eskatu die herritarrei ahotsa ukatzen dion estatuaren egituretan parte hartzea. Kontraesanak gainditzeko pedagogia handia egin behar da. Ez da kasua izan.

Ezkerrekoen ikur

Demokrazia burgesaren ohiko funtzio-namoldeekin hase-rre dagoen multzo zabala dago Hego Euskal Herrian. EH Bilduk beste aukera bat galdu du horien ezkerreko erreferente bilakatzeko.

EMAITZAK

116.031

boto galdu ditu EH-Bilduk, 218.467 lortu dituelako, eta 2011n Amaiurrek 334.498 eskuratu zituen.

36

eserleku lortu ditu Podemosek, Euskal Herrian, Herrialde katalanetan eta Galizian. Espainiako Estatuko gainerako lurraldeetan, eserleku gutxiago lortu ditu: 33.

GEROA BAI-N “GOGOETA SERIOA”

Geroa Baik Madrilgo Kongresuan izan duen eserlekua galdu du. Alderdiko zerrendaburu Koldo Martinezek adierazi du “errespetzuz” onartzen duela. Herritar askok Podemosek Estatu mailan bultzatzen duen aldaketa babestu dutela dio, eta alderdian “gogoeta serioa” egin behar dutela.

ATZERRIAN BIZI DIRENEN ODISEA

Atzerrian bizi diren Espainiako Estatuko egoiliarrek manifestazio ugari egin dituzte azken asteotan, postaz bozkatzeko trabak salatzen. Kotsulatuan erregutu behar diren eta paper eta epe festaren konplexutasuna kritikatu dute. Bozkatu ezinik geratu dira asko.

PARTE-HARTZEA

%72,06koa izan da parte-hartzea Hego Euskal Herrian, 2011n baino ia 5 puntu handiagoa (%67,68koa izan zen orduan). Estatuan, %73,20koa izan da, eta 2011n, %68,94koa.

Kolokan geratu da EH Bilduren formula

Xabier Letona

@xletona

KRISI EKONOMIKOAK eta bere ondorioek ETaren ondorengoak baino indar handiago du euskal panorama politikoaren birdefinitzean. Garai honetako lehen aldaketa handia ezkerretik dator: Ahal Dugu da Hego Euskal Herriko lehen indar politikoa: EAEn lehena eta Nafarroan bigarrena. 2011ko hauteskunde orokorretan Amaiur izan zen lehen indar hori. Institutzioetan ordea, EAJ da beti nagusi EAEn eta Nafarroan aldaketa eman da aurten, abertzale eta ez abertzale ezkertiarren arteko indar harremanetan oinarritua. 2011 eta 2015eko ezker desberdin hauen garaipenetan ba ote da mezu politikorik etorkizunerako? Baliteke.

Oraingoan, halaber, Ahal Duguk lortu du EH Bildu, sasoi bateko Ezker Batua eta PSOEk bereganatzea

Bi esparru sozio-politiko handi bereizi ohi dira euskal politikan, nazio ikuspegitik EAJ eta ezker abertzalea batetik, eta PSOE eta PP bestetik, bloke bakoitza bere ezker eta eskuinarekin. Blokekako irakurketan, ETaren ondorengo garaian bloke abertzalea nabarmen nagusitu da azken lau urteetan; eta abertzaleen artean EAJ irabazle argia izan da EH Bildurekin izandako hegemonia lehian. Euren ibilbide historikoari lotuta, PPK eta

PSOEk gainbeheran jarraitzen dute eta Ciudadanosen etorrera indartsuak (ordezkaritzarik ez, baina 75.000 boto) ez du beherako joera hobetzen.

Azken lau urteotako emaitzekin, hala ere, denak adierazten du blokekako irakurketa hori apurtu egin dela. Hainbatetan EAJk lortu du PSEren eta PPren botoa erakartzea. Bere indargunea status quoari eustea da. Oraingoan, halaber, Ahal Duguk lortu du EH Bildu, sasoi bateko Ezker Batua eta PSOEk botoak bereganatzea. Bloke horren zementua 2008ko krisiari erantzuteko gogotik sortu da eta bi balore nagusitan elikatu: neoliberalismoaren aurkako defentsa eta politika egiteko beste modu baten aldarrikapena.

Herritarren eta herrien erabaki esku-bidea ere ardatzetakoa litzateke pentsamolde berri horretan eta garrantzitsua bide da etorkizunerako. Hori adierazten du bederen Herrialde Katalanetan (23), Euskal Herrian (7) eta Galizian (6) Podemosek lortutako diputatu kopuruak, Estatuko eserlekuen erdia baino gehiago (69tik 36).

Ahal Duguk mugimenduak ekarri ditu herrialde hauetako ezkerreko esparruetara, batzuk lehenagotik datoz, beste batzuk orain ikusi dira eta etorkizun hurbilean ere biziko dira gehiago. Galizian marea berriak BNG eraman du itsaso barrenean eta Euskal Herrian EH Bildu izan duen eragina oso handia izan da. Herrialde Katalanetan ezkerreko indarrak lehenagotik zetozen elkarrekin, bereziki Valentziako Erkidegoan eta Balear Uharteetan.

FORMULA politiko gisa EH Bilduren etorkizuna kolokan geratu zen maitezko udal hauteskundeon ondoren eta

honek are egoera larriagoan uzten du orain. Ezkerreko balore soberanistetan oinarritu izan du bere ibilbidea, baina ezker zein eskuinetik indarrak galduz doa. Ez hori bakarrik, ez du lortu transmititzea berritasunik ezkerreko alderdiei eskatzen zaien moldean eta bera bozkatu izan duen jendeak konplexurik gabe mugitzen du bere botoa.

Azken finean, HBk izan ohi dituen boto kopuru historikoetara hurbiltzen da EH Bildu oraingo emaitzekin. Eta horrek mahai gainean jartzen du galdera? Orduan zertarako behar da egungo koalizioa, gehiago biltzeko gai ez bada? Bistan da Sortu dela koalizio horretako zutoinik nagusia eta honek izan dezake tentaziorik berritze hori bere moldera egiteko. Baina nekez egingo luke aurrera bere barrenak irauli gabe, aldaketarako erresistentziak koalizioko beste hiru alderdietan diren adina edo gehiago direlako bere baitan.

Denak adierazten du gaur egun da goen bezala EH Bilduk oso kolokan duela bere etorkizuna. Alderdi gisa, EA, Aralar eta Alternatiba seguruenik ezer gutxi izango dira gaur egun. Sortuk iraganeko inertzia eta molde gehiegi ditu ideietan, jokamoldeetan, aurpegietan eta baita gizarteratze moduetan ere. Alabaina, badira zantzu positiboak aurrera begira ere, kontziente da aldaketa behar horiez eta azken hauteskundeetan bestelako ezkerreko frontea egituratzeari ateak zabaltzeko bai EAEn eta baita Nafarroan ere.

Euskal Herritarrek Madrilera begira daude orain, han aldaketa gauzatzeko bozkatu dute eta, baina laster batean Eusko Legebiltzarrerara begira ere jarriko dira, gutxienez EAEko herritarrek. Hor ere aldaketa handiak izan litezke eta. ■

iruñea: espainiar nazionalista ezkertiarrek salatzen dituzte memoriaren legearen urraketak

DLENCHERO FRANQUISTO VETEAN
SORTU ZUTEN, ETA ICASTOLAC, ETA
EUSCALTEGUIAC, ETA DURANGOCO
AZOCA, ETA EUSCARA VATUA, ETA
GURASOAC, ETA ZERUCO ARGUIA ETA
ANTIFRANQUISTOAK, ETA COOPERATIBAK ...

FRANQUISTOAREN APOLOGIARI EZ!

Belaunaldi espontaneoak harresia ezagutzen du, ez Jassir Arafat

Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

Inork uste ote zuen Jerusalem eta Zisjordanian txiki-txikitatik zanpaketa eta bazterketa baizik jasaten ez duten gazte palestinarrek isilik segitu behar zutela eternitatez? 2015eko udazkenean belaunaldi berri bat matxinatu da okupazioaren kontra eta ustez Palestinakoa ondo ezagutzen duten aditu asko harrituta daude.

Labanen Intifada, otso bakarti palestinarren erasoak... horrelako titulu deigarri bataiatu da 2015eko udazkenean Israel-Palestina sututako gudaldi berria.

Urriaren 1ean Henkin senar-emazte kolono juduak hil zituzten tiroz Beit Furik herri inguruan eta hilaren bukarako armada israeldarrak 68 palestinar garbituak zituen. Irailaren 13tik abenduaren erdia bitarteko kontabilitatean, israeldarrak dira 21 hildako eta 252 zauritu, palestinarrek 122 hil, 3.000 zauritu eta 2.400 atxilotu.

Palestinar gazteek eragin duten sute berriak harritu ditu ustez hangoa ondo ezagutzen duten asko. Ezin da laburbildu hirugarren Intifada bat dela esate hutsez, gertakizun isolatuen multzo bat baino askoz gehiago dirudi, gazteen matxinada baten itxura dauka...

Fenomenoa Julien Salingue irakasle frantsesak aztertu du "Génération spontanée en Palestine" artikuluan. Aurten bertan "La Palestine des ONG" eta iaz "La Palestine d'Oslo" plazaratua da Salingue, Paris 8 unibertsitatean zientzia politikoak irakasten dituenak.

"Inork uste ote zuen -galdetuz hasi da Salingue *The Conversation* argitaratu artikulua- Jerusalem eta Zisjordanian txiki-txikitatik zanpaketa eta bazterketa baizik jasaten ez duten gazte palestinarrek isilik segitu behar zutela eternitatez?". Jassir Arafat hil eta 11 urtera, belaunaldi berri bat matxinatu da okupazioaren kontra, liderrik ezagutzen ez

duten eta ezein alderditakoak sentitzen ez diren gaztena.

Espulzioaren belaunaldiak, 1948 inguruan sortuak, 1960ko hamarkadan Al Fatah mugimendua sortu eta borroka armatuari ekin zion. 1967ko okupazioaren belaunaldia izan zen 1987ko Intifadaren protagonista. Orain kaleetara berriro borroka eraman duena *harresiaren belaunaldia* da, Salinguerentzako.

Israel 2000. urtean hasi zen juduen agindupeko lurra palestinarretatik bereizten dituen harresi handia eraikitzen eta 2012rako aurreikusitako lerroaren %62 osatuta zeukan, 440 kilometro. Ezagutza daukatenetik bizimodu osoa murru horrek baldintzatuz ezagutu duten gazteen belaunaldi berriak orain adierazten ditu bere haserre eta ezinegona.

Baina, hau ere berria da, kolono juduei labankadaz edo kotxez erasotzen dieten eta Israelgo armadaren aurrean manifestatzen diren gazteek ez diote inongo liderri obeditzen: "Oraindik ez ditugu ezagutzen matxino gazteen liderrik: karriketan ari dira edo preso daude. Gazteok ez dituzte ezagutu OLP eta Arafat, eta haietako askok ez dakite nor den Marwan Barghouti, ez bada preso palestinar bat gainerako 6.000ak baino zertxobait famatuagoa".

Ez espero, beraz, horiek kasu handirik egitea lasaitzeko eskariei. Hamasek berak ere ez ditu kontrolatzen, Salingue-
ren ustean. Mugimendu palestinarrek,

nahiz bestelako itxurak egin, gehiago dabilta gazteen ekintzei egokitu nahian horien atzetik hariak mugitzen baino.

Matxino gazteen espontaneotasuna bera da Palestinako mugimendu nazionalak 2000. urtetik daukan lidergo krisiaren adierazgarri.

Zer galdurik ez, ezere beldur ez

Kontua da Palestinaren nazio nortasuna defenditzen duten indar nagusiek, izan ezkerria, Hamas, Jihad Islamikoa edo Fatah, ezin dietela itxaropenik piztu gazteoi: "Osloko *software*aren gaitibu -dio Salinguek- eta koadro zaharkituek kontrolatuta, mugimenduak aldentuta daude gazteongandik, eta hauek beren ustezko liderren alderantziz ez daukate zer galdurik".

Osloko bake ituna lehendik aztertua du Salinguek. Harentzako 1993ko irailean izen horrekin Jassir Arafat eta Isaak Rabin Washingtonen sinatutako bideak porrot egin izana ez da istripu kontua izan, Osloko itunaren letran bezala ari-man ere itsatsita zegoen. Itunak ez zituen eten aurreko hamarkadetan palestinarren lurraldeetan ezarritako dinamikak, alderantziz, Israelen okupazio planei beregokitzeko aukera eman zien.

Horregatik, Osloren aurretik eta ondoren hamarkada luzeotako okupazioak agintari eta mugimendu palestinarren artean ere egokitze logikak indartu ditu, autonomia mugatuzko erakundee-
kin eskuratutako baliabideak helburu

Reuters agentziaren bidez Mussa Issa Qawasma argazkilariak zabalduko irudia urriaren 13an hartuta dago Zisjordaniako Beit El kolonia juduaren inguruetan: Israelgo soldaduei jaurtitzen ari zela eskuetan molotov koktela lehertu zaion gazteari lagunek itzali nahi dizkiote burura zabalduko garrak.

bihurtuz, Israelarren indarrari aurre egiteko tresna izateko ordez: “Luzaz ‘okupazioa arren’ jardutearen poderioz, ‘okupazioarekin batera’ egiten bukatzen da, nahiz eta gero karrikara begira aldarrikapenez betetako hizkera erakutsi”.

Palestinarren artean, ondorioz, askok sentitzen dute ez zaiela komeni tentsioa berriro handitzea, baldin eta ez bada kontrolatzeko modukoa eta okupatzailearekin zerbaiten truke negoziatzekoa. Okupazioaren luzatzeak eta gatazkaren konponketarako itxaropen oro desagertu izanak instituzio palestinarretan dinamika kontserbadoreak sorrarazi ditu, baita askapen mugimenduetan ere.

Palestinako mugimendu eta buruzagi nagusiak defentsiban ikusten ditu Salinguek. Osloko itunean palestinarrak kudeatu behar dituztela aurreikusitako

gune autonomoen kontrola bera bihurtu da helburu, nahiz eta bere garaian uste zen Palestina Estatu bihurtzeko etapa izan behar zutela. Aldiz, kontrol horrek irrika handiak sortzen ditu gaur, herritarren artean oinarria zabaltzea baimentzen duelako, administrazioaren inguruan sortzen diren lanpostuekin.

Osloko prozesua hilda dagoen arren, hartatik sortutako egiturek abantailak eskaintzen dizkiete Palestinako elite politiko eta burokratikoek, bai materialak (nazioarteko laguntzak, soldadak...) eta bai sinbolikoak (nazioarteko harremanak). Horregatik dira eliteok hain uzkur maila handiko gatazken aurrean.

“Matxinatzen ari diren gazte palestinarrak ez dute deus galtzekorik, ez ba dira beren kateak”, dio Julien Salinguek. Gehienek ez dute lanbiderik, elikatu

beharreko familiarik edo inolako karre-rarik egiteko itxaropenik. Palestinatik udazken honetan kronikak igorri dituzten kazetari askok nabarmendu dute gauza bera liskarretan dabilzan gazteei dagokienez: zer galdurik ez dute, ezereen itxaropenik ere ez.

Horregatik uste du Salinguek harresiaren belaunaldiak ez diela kasurik egingo berak “bake prozesuaren industria” deitzen duen jardueratik bizi diren liderrei, azken urteotako porrotetatik irakaspenak atera eta belaunaldi berriei lekukoa pasatzeko gaitasunik erakutsi ez dutenei. Palestinarren arteko krisi sakona bideratzen hasteko lehenbizi bake prozesuaren heriotza zertifikatu beharko dela, Estatu batera negoziaketa bidez iristeko oinarri materialak aspaldi desagertu zirela. ■

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

zuri begira

Maika Etxekopar, artista

«Antzerkia lurralde antolaketa politika bat izan daiteke»

Aitaren semeak, amaren alabak, amaren semeak, aitaren alabak... Etiketa, sailkapen, topiko eta estereotipoz josita dago mundua. Zoritxarrez. Horregatik, izan eta izaten utzi, bizi eta biziarazi.

Sustrai Colina

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Ez gara denak etxe berean sortzen, ez zuhaitz berean heltzen.

Kantu, dantza eta sorkuntzarako gustua jaso ditut nik. Transmittutako materialarekiko oso harreman aske eta jostaria. "Tori kantuak, tori dantzak, eta egizu nahi duzuna, josta zaitez!". Horregatik, bizian, hurbilago sentitzen naiz jostatze-ko gustua duen jendearengandik, ene ber materialarekin sortu eta hazi den anitzengandik baino. Ez naiz material hori besterik gabe kontserbatzeko eta salbatzeko logikan, ez zait burutik pasatzen ezin dela deus kanbiatu. Tradizioa galtzeko beldurrak kakinarazten nau. Izan ere, aise da inspiratuak ez garelako beti ber gauza egin eta deus ez dela kanbiatu behar erranez justifikatzea. Sortzen ari zarenean ez duzu galtzeko beldurrik, hatsarreko material horrekiko maitasunez duzu sortzen. Tradizioa ederra da, pistak ematen ditu, formak, baina ez badugu kanbiatzen izan dadila ez dugulako kanbiatu nahi, ez ez delako kanbiatu behar.

Parisko bost urteko egonaldia kanbiatu zaitu?

Paris munduen kontzentrazioa da, kultura anitzen nahasketa. Egia da galdurik sentitzen ahal zarela, baina hori nuen xerkatzen, emanik izan zitzaidan guzti hortaz askatzea. Kultura ezberdinetako jende anitzen artean bat gehiago nintzen, eta ondorioz, zer nintzen galde-

tzen nion ene buruari. Ordura arte baino anitzez gehiago esplikatu behar izan nuen euskaldun izatea zer den, folklorismo bukoliko eta terrorismoaren koktel hori baino askoz konplikatuagoa eta sakonagoa zela, eta esplikatu behar izateak distantzia eman zidan. Halaber, hemen ez nintzela Parisen baino gehiago aspertzen ohartu nintzen. Zenbaitetan, Xiberoan gauza anitz iragaiten zirela sentitzen nuen, horiekiko lotura azkarra nuela, eta beste zenbaitetan ez zela deus gertatzen baina horrek ere on egiten zuela. Parisen konturatu naiz zenbat gauza gertatzen den hemen. Han ohartu naiz hemen bezainbat bizi atzematen ahal nuen gune bat xerkatzen nuelako hartu nuela lur Parisen. Alabaina, beti izan dut argi ez nuela han bizi nahi. Uros nintzen denbora baliatzen nuelako Parisez gozatzeko, deskubritzeko, hirian galtzeko, baina jendea lan erritmo pisu batean alienatua ikusten nuenean... Sentimenduz eta bizi kalitatez, zerbait egitekotan hemen da ene lekua.

Zer da artistak egin behar duena?

Jendeak maite duena ez, jendeak maitatu dezakeena proposatzen duela entzun berri diot Pierre Chancel artistari irratian. Zer forma eman intimoki maite duzula segur zaren horri publikoarengana heltzeko? Eni, publikoak espero duena ez, publikoak espero duenarekin lotura

duen, baina beste forma edo ikuspuntu bat irekitzen duena eskaintzea gustatzen zait. Amaren Alabak-ekin egiten genuen eta antzerkian ber gauza. Adibidez, usu Iparraldean jendea irri egitera joaten da antzerkira, eta eszenan iragaiten dena irrigarria ez izanik ere, jendeak irri egiten du. Horregatik ene beste bi lagunekin gure obra prestatzen hasten garelarik, publikoari negar egiteko parada ere eskaini behar zaiola aipatzen diet, ez min egiteko, korapiloak askatze-ko baizik. Publikoa harritzea eta xarmatzea da artistaren lana, espero ez duena eta gustatzen ahal zaiona proposatzea.

Muntatu duzuen Ederlezi pastoralak bezala?

Ederlezi edo *Joxemiel Bidador* pastorekin "zinezko pastoral bat dea?" galdetzen du jendeak, eta ni ontsa futitzen naiz koadroaz, etiketaz, eta debate hortaz. Mendez mende heldu zaigun istorioak kontatzeko molde hori bakoitzak bere gisara deklinatu ahal izatea interesatzen zait. Pastoralak badu gibelera pusatzen nauen alde geldidun, geldo, pisu, mugigaitza, baina aldi berean, izugarri maite dut funtsean duena. Horregatik zait eder funts hori bakoitzak bere maneran interpretatzea. *Ederlezi* konprenitu dut biziki formala zela pastoralak, aktoreek ez dutela hitzetan sartzeko beharrik. Kantari ona bazara eta ibiltzen presen-

Maika Etxekopar

1987, Gotaine-Irabarne

Musikari, kantari eta antzerkilaria. Amaren Alabak taldeko kide, *Gartxot* pelikulako Xuneren ahotsa, *Ederlezi* pastoralako muntatzaile eta parte-hartzaile, Le Petit Théâtre de Pain, Bonbon noir et crotte de bique, eta Huts Teatroa konpainietako partaide... Azken hilabeteetan, *Etxekoak* antzezlanarekin dabil Euskal Herrian barna.

tzia baduzu, berdin-berdin muntatzen ahal duzu Hitler, Xalbador edo Monzon goraipatzen duen pastorala. Antzerkian ezin duzu erreplika eman muinean sartu gabe, pastoraletan bai. Erraten duzunarekin ados zaren ala ez pentsatu gabe egiten ahal duzu zerbait biziki ederra. *Ederlezin*, emanaldi egunean konprenitu genuen erraten genuena. Publikoaren erreakzioari esker ohartu gara historia ofizialarekiko istorio aski subertsiboa ari ginela kontatzen.

Subertsiboa da euskara aspaldiko kinka larrienean denean sortzea pastoralen loraldi hau?

Gauza ederrak, dekoraziozkoak, dira kultura baten azken arrastoak. Pastoralak badu, etheen euskarazko izenekin eta lehengo tresnen marrazkiekin batera, hemengo dekorazio handiena bilakatze-ko arriskua. Ikusiko. Oraingoz pastoralak funtzio sozial oso azkarra du. Azal hori mantendu nahia behar genuke baliatu. Herri batek pastorala beregain hartzeak kanbiatzen ahal du herria, kanbiatzen ahal du herriko jendea, maskarada muntatzeko gogoia eman dezake, eta forma horren emateko harrotasunak euskara ikastera bultzatu. Euskararen mundurako sartze posiblea da kultura. Pastoral edo maskarada emateko beti beharko da euskara. Batere euskaldunik bilduko ez denean ez da gehiago pastoralik izanen. Horrek atxikitzen du ontzi handi bat, ez dena batere bete, baina arrabetetzen ahal dena. Ontziaren maitasunak piztu dezake betetzen hasteko gogoia.

Jendartean hiru ontzi ezberdin dira musika, kantua eta antzerkia. Zuk denak dituzu ontzi berean.

Hemengo arte munduan, pastoraletik eta maskaradatik hasita, lotura estua dute hiruek. Antzerkian baliatzen ditut katurako ditudan armak baina ber denboran antzerkian kantuarekin landutakoetatik askatzen ikasi behar dut. Zuberotarrak kantan estatikoak gara, duinak oso, eta antzerkian gorputza libratu behar da. Kantuak ez dit bortxaz antzerkiko lana aisatzen. Pentsa, kantuan ariz ez dut nehoiz bozik urratu, antzerkian bai. Eszenan naturaltasun aire batekin mugitzeko oso teknika artifizialak erabiltzen dira. Ez du deus ikus-tekorik eguneroko bizian dugun mintzatzeko edo mugitzeko moldearekin. Aktore batek bere baitako konplexuta-

ANBOTO

ARTEDRAMA

"Antzerkian baliatzen ditut katurako ditudan armak baina ber denboran antzerkian kantuarekin landutakoetatik askatzen ikasi behar dut".

sun guztia behar du eskuragarri, bere irudimena jalgiazteko gaitasuna izan, barne-zentsura anitzak laxatzen jakin, beti ontsa eta eder agertzeko nahiaren gainetik egon... Bizi oso bateko lana da.

Eta, *Etxekoak*-en bezala, lana zure biziari buruzkoa denean?

Errealitatearen eta fikzioaren arteko tartea ttikia denean ez da erraza, baina fikzionatzea bera lehen urrats bat da distantzia hartu eta barnean duzunarekin nola jostatzen ahal zaren ikasteko. Nire pertsonaiak nik bezala beste herrialde bateko bikotekidea du, baina nik antzez-teko baliatzen ditudan oro gure baitan ditugunak dira. Maitasuna, injustiziaren aitzinean oldartzea... hortik edaten dut nire istorio pertsonaletik baino gehiago.

Beste bi lagunekin muntatutako antzerkian, aldiz, emazte izateari buruz gogoe-tatu dugu, lehengoan askatasunik eza eta egungoen ustezko askatasuna konpara-tuz. Gure barne-barneko korapiloa zen eta emazte ezberdinen istorioen ilkitzea aitzina jotzeko modu bat izan da. Nik ezin dut emaztearen gaia puntualki lan-du. Enea betidanik eta betirako da. Bar-ne-barnetik hunkitzen nautelako heltzen diet emazteok ditugun eskapurik gabeko galderei. Ene lagunaren familia bisita-tzera Aljeriara joan eta hango emazteak ikusten ditudanean, kontent naiz sortu naizen lekuan sorturik, baina hala ere, ber galderak ditugu. Horiek jorratu nahi ditut, horiek partekatu, biziaren funtsez-ko problemak, biziaren parte direnak eta bizia interesgarri egiten dutenak.

“Pastoralak badu, etheen euskarazko izenekin eta lehengo tresnen marrazkiekin batera, hemengo dekorazio handiena bilakatzeko arriskua”

Euskal antzerki nazionala egiteak ere bihurtzen du bizia interesgarri?

Uhinaren gainean sartu naiz, baina izugarri kontent naiz horren bultzatzaileak hurbiletik lanean ikusirik. Gaur da eguna haiek pausatzen dituzten galderak pausatzea heltzen naizena. Orain arte ez nintzen batere kezka horietan. Amaren Alabak-ekin Euskal Herriaren itzulua egin dugu elkarre munduaren bidez, ez profesionalki. Ez nuen erakunde eta antolakunde beharrik ikusten, enetako hori zen modeloa. Orain ari naiz ohar-tzen antzerki lanak denbora galdegiten duela, sosa behar dela, eta batez ere, jendartean gauzak aitzinarazteko funtzio artistikoa dela motorra. Izugarri ederra zait Euskal Herri osoan obra bera emanez jendearengana heltzea, Zuberoan eta Araban mami bera partekatzea. Lurralde antolaketa politika bat izan daiteke antzerkia, Herri bat sortu dezake, ez Herri instituzional bat baina bai irudi, hausnarketa eta erreferentzia berak dituen multzo kohesionatua. Herriz herrikoa zena Euskal Herriaren heinean da orain. Hori da Zuberoan behar duguna. Hemen jendeak bere herriarekiko atxikimen-

du biziki azkarra du, anitzek ez dute herriaz haraindiko antolamenduen beharrik ikusten. Hola mintzo direnak, alta, ez dira ohar-tzen lehen mila biztanleko herria zena ehuneko dela egun, lehen 500 euskalduneko herriak bost baizik ez dituela orain, 50 etxalde zituenari bakarra gelditzen zaiola... Hemengo gazteek herriarekiko lotura sakona dute, baina zenbat dira herri bakoitzean? Gaur egun, ene herria ez da ez Gotaine ez Atharratze, gutxienez Xiberoa da, eta ari naiz ikasten Euskal Herri osoa izan daitekeela, partekatzeak gaituela herri egiten.

Partekatu nahia zen Amaren Alabak?

Amaren Alabak-en sentitutako plazer, xantza eta libertate handiak anitz handi-razi gaitu. Euskal Herri osoan ibili gara, jendearekin bestan, gomit, sekula kantaldi baten atzemateko eri ttipia altxatu gabe. Sei lagun ginen, gazte-gazteak, kurritzeko denboraz eta egarriz, aitamek “zoazte kantatzera!” erraten ziguten... Zer gehiago behar genuen? Ez dut sekula lan bat bezala bizi izan, “has gaitzen jostatzen!” pentsatzen nuen beti. Aldi berean, etiketa bat genuela sentitzen nuen,

“neskak Zuberoan kantan hasten...”, baina zer nahi duzu, neskak izanik ez genuen gizon korroa egiten ahal! Gainera, guretzat ez zen gaitz berritzea. Nola eman forma bisuala ingurutik emana zitzaigun kantu eta material andanari? Nola hedatu ondare hori? Galdera horiekin urratu dugu bidea, formak berrituz eta mamian barnago joanez anitzez gehiago partekatzen zela konbentziturik.

“Xiberoan ere fandango”, beraz?

Nik badut kurritu beharra, baina Xiberoara sartzean gehien maite dudana oinak lurrean pausatzea da, eta ez gudroinean edo betoiaren gainean. Adibidez, laborantzarekiko miresmen bat dut, fantasia bat, funtsezkoa iruditzen zait. Ene idealean, lehenik oinarritzko beharrei arrapostua eman behar zaie eta hortik landako oro bonus bat baizik ez da. Ez dakit bizi daitekeen elikatzearen funtzio horretatik kanpo, besteei betearaziz eta sosarekin erosiz. Parisen obsesio bat zen hori enetako, han ez da lurrik, ez da belarrik, dena gudroina, dena betoia. Paristik sartzean ohar-tu nintzen nik maite ditudan gauza ederre-

Of the record: Formakuntza

Formakuntza eskas duela aitortu digu Maikak, hasiberria dela, bere burua armatuago sentitzeko beharra duela, ez dela beti aski egitez ikastea. Aura berezia duela da aitortzen ez duena, agertzea aski duela zerbait berezia transmititzeko. Halatsu azaldu da Atharratzeko plazako hitzordura. Egin dugu elkarriketa, hartu ditugu argazkiak, eta Mixel Etxekoparri (Maikaren aitari) aspaldi entzundakoa gogoan egin dut etxerakoa: "Xiberotarrak ez gara raperoak baino fosilduagoak!" egiten zuen aldarri. Ez da Maika formakuntza eskas duen bakarra.

nak bizimodu horretatik sortuak direla. Kantatzeko beharrak, artzainen basa aireek... hemen present diren baratzearekin, kabalekin, sasoian sasoiko bizi erritmoarekin dute lotura. Ni beti ari

naiz kurritzen, ez naiz sekula etxean, ez naiz kabalarik ukaiteko gai, baina kostatzen zait hori onartzea. Orain hasi naiz onartzen egiten dudanak ere balio duela, baduela funtzio bat. Horregatik, ene

bizia desbideratzen dudanean ez da lanbide finko eta egonkorra ukaiteko. Hori oso behar berria da. Nahiago dut ene bidea lurrarekiko eta biziarekiko lotura azkartzeko desbideratu. ■

KUTXA EKOLOGUNEKO HAUR PARKEA

**ZATOZ
NATURAREKIN
JOLASTU ETA
IKASTERA!**

Familiarentzat
kafetegia dugu

www.ekogunea.eus

P
Doako
aparkalekua

Prezioa
6€

Eguberrian irekita

**urte guztiko
ORDUTEGIA**

Ostirala
16.00-20.00

Asteburua
11.30-20.00

Abendua

21	22	23	26
27	28	29	30

Urtarrila

2	3	4	7
8	9	10	

**0-12
urte
bitarteko
haurrentzat**

kutxa FUNDAZIOA

www.ekogunea.eus

HERIOTZA SAIHESTU
Segurtasun gerrikoa beti lotuta

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

SEGURTASUN SAILA

DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD

Salda bero beroa

June Fernández

KAZETARIA
@marikazetari

Ez dut negua gustuko. Iragan azken hiru neguak Euskal Herritik urrun pasa nituen, bero bila, prakamotzetan. Aurten Bilbon nago, eguraldi txarrari aurpegi ona jartzeko asmoz, sasoi honetako plazerez gozatzen, alegia. Esku bakar batez zenbatu ditzaket: sofán manta pean egotea, kalabaza edota txanpinoi-kremak prestatzea, kallean gaztaina erreka erosi eta horiekin eskuak berotzea, eta tabernetan salda eskatzea.

Nire lagun gehienek ustez, salda edatea xelebrekeria galanta da. Pentsa: poteoan joan eta *zurito*, *txikito* edo *kallixiki* bat eskatu ordez, salda ote duten galdetzen dut. Beti horrelakoa izan naiz. Alkoholdun edariak hartzen ditut, baina kantitate txikietan eta ez egunero. Batea jarri eta errondak atera baino, nire errit-mora (beti motelagoa) edatea nahiago dut. Arrazakeriaren kontrako elkarte bateko kide nintzen garaian, asanblada eta gero pote bat hartzera joan ohi ginen. Denek garagardoa edo ardoa eskatzen zuten. Nik tea. Modan jarri nuen. Urte batzuk pasa eta gero taldearen erdiak ere tea eskatzen zuen. Bati amorrua ematen zion, *urardotzen* ari garela zioen, erdi txantxetan, baina izorratzen ziola nabaritzen zitzaion. (Aitortu behar dut: *descafeinar* hitza hiztegian bilatu dut. *Descafeinar*: *urardotu*. A ze hitz egokia artikulu honetan erabiltzeko!)

Kontua da askotan sumatu dudala gutxi edateak jende asko gogaitzen duela. Gizona baldin bazara, are gehiago, alkoholak funtzio garrantzitsua baitu maskulinotasunaren eraikuntzan. Parrandan freskagarri edo zuku bat eskatzea *marikoikeria* bezala ikusten da. Nire nebak 12 urte ditu, aurrekoan jatetxe batean helduoi *txupito* batzuk oparitu zizkiguten eta berak trago bakar batean edan behar genituela esan zigun. Nik azaldu nion nahiago dudala ron ona gustura dastatzea. Ez nuen konbentzitu.

Ez dut esan nahi alkoholak gure kulturen daukan eraginak generoarekin soilik zerikusia duenik. Baina, uste dut, gehiegikeriek gizon zein emakumeen artean duten ospe onari buruzko –mozkorrei buruz mintzatzerakoan harrotasuna edota barrea islatzen dira aurpegietan– irakurketa feminista bat egin genezakeela

Dagoeneko ondo ikasi du “egiazko gizonak” tragoan edaten dutela.

Nire gizona lagun batek ere beti esan ohi dit, mutilen partetik kontrol galanta sumatzen duela parrandan doanean, eta bi garagardorekin edo kubata bakar batekin soberan duela esaten duenean. Baina, emakumeek kalea eta gaua gureak ere badirela defendatu dugun heinean, eredu horretara moldatu gara, maskulinotasunaren prestigioa edan baitugu. Txikitan, nire amak bi ardo kopa edan eta gero, pixka bat *piripi* zegoela esaten zuenean, gogoan daukat mesprezua sentitzen nuela. Ordea, familiako gizonak bezala *orujoa* –uxuala, alegia– edateko gogoia sentitzen nuen.

Ez dut esan nahi alkoholak gure kulturen daukan eraginak generoarekin soilik zerikusia duenik. Baina, uste dut, gehiegikeriek gizonen zein emakumeen artean duten ospe onari buruzko –mozkorrei buruz mintzatzerakoan harrotasuna edota barrea islatzen dira aurpegietan– irakurketa feminista bat egin genezakeela.

Nikaraguan, lesbianen topaketa batzuetan, auto-zaintza izan zen eztabaida gai-ardatzetako bat, eta harritu ere egin gintuen. Norberak drogekin –alkohola, kafea, medikamentuak barne– duen harremana autokritikoki aztertzea proposatu zuten. “Dependentzia ekonomikoa eta emozionala sendo gaitzetsi ditugu, baina komunera joan ahal izateko zigarro bat erre behar dugula normaltasunez esaten dugu”, zioten.

Azken boladan ekonomia feministak indar handia hartu du, eta korrante horrek zaintza erdigunean jartzearen beharra adierazi du. Ez dut moralista izan nahi eta ez daukat drogen kontrako jarrera zentsorerik. Soilik interesgarria deritzot, dogma guztiak hankaz gora jartzea gustuko dugunok sozializazio eta dibertsio ereduak lotutako arautegiari ere buelta bat ematea. ■

Ni ez naiz espainola

Koldo Aldalur
KAZETARIA
@aldalur_koldo

Egunen batean begietako makarrak kendu aurretik, ezustean, irribarre goxoaren atzean ezkutaturik mikrofono batek erasoko batinindu galdezka ea espainola sentitzen naizen, ezetz erantzungo nioke. Ez naizela sentitzen ez naizena, alegia. Eta erantzuna arrazoitzeko eskatuko balit, intsentsuzko tradizioan, naftalinazko folklorean edo “gu” hutsaletan galdu gabe, esango nioke: “Ezin dut espainola izan kirol munduak erabat desberdintzen gaituelako”.

Ea. Munduko moto GP txapelketak erakutsi berri digu auzokoen logikak nola funtzionatzan duen: azken karrera, Valentzian. Hiru espainiar italiar baten aurka eta txapelketa jokoan. Motorzale bi, Pedrosa eta Marquez, talde berekoak, Hondakoak, eta hirugarrena, Rossi italiarraren taldekoa, Yamahakoa, alegia, Lorenzo.

Neuk irabaztea baino zuk galtzea nahiago, nahiz eta xextra horrek arriskuan jarri gure burua, bi gurgipen gainean 200 kilometro orduko abiaduran zoazela arriskua biderkatu egiten delako bihurtune bakoitzean. Aurreratzen saiatu, karre-irabazi baina txapelketa “aurkariari” emateko? Bai zera, bihar herrian sartzen ez uzteko ere! Baina, lehiakortasuna? Eta zer? Herrikide batek irabazteagatik, hori eta gehiago egin behar da! Eta Marquezen herrian etxeok ez irabazi izana, haren taldekoa ez zen Lorenzok baizik, ozen eta harro ospatu zuten. Kariño kontua omen.

Egun batzuk geroago gurean, beste bi kirolari jarri dira aurrez aurre jokoa ixteko. Josemari Olasagasti eta Aitzol Atutxa. Baldintzak adostu eta pare bat egunera holakoak entzun zitezkeen gure inguruko taberna zokotan: “Zaharrak irabazten badu gazteak batere egiten ez duelako izango da, ez berak asko egin duelako”. “Gazteak irabazten badu kristorena egin balu bezala geratuko da! Erretirotik gertu dagoenari irabazten ez badio bera egungo txapelduna izanda, akabo aizkola-ritza”. Eta oraindik gehiago gustatzen zaizkidan perlak: “Orain urte batzuetako Mindegiak edo Arrospidek harrapatu izan balituzte, hauek lanak bukatzerako, Cantabrico tabernara joan eta libra eta erdiko txuleta ederki zurituko zuketena”. “Noiz egin behar ote dute behar den bezalako jokoa poltsako sosa jokoa dituztela, partiketan ibiltzeke?”. Eta tankera honetakoak, Gasteizko katedralak teilak adina.

Marka da baina, horrek bereizten gaitu. Haiek elkarri lagundu nahirik, kosta ala kosta, eta gu, batere kostatu gabe, elkar izorratzeko prest. Ezin ezer onik opa gertukoari. Tertulia luzeegiak ekonomikaren epeletan.

Horrek, eta Espainiako futbol selekzioa komentatzen duten kazetarien oihu *patriotikoak*.

Gu ere horrelakoak bihurtzekotan alferrik izan da, eta da, oker edo artez, egiten ari garen askatzeko ahalegina. ■

Kutxabang

Edu Zelaieta
IDAZLEA

Soinu egin du sakelakoak. SMS bat jaso berri du Albertok. WhatsAppa bolo-bolo dabilen garaian, gero eta bakanago bihurtu da SMSak bidaltzea. Jasotzea. Ongi daki hori telefono zahar-arekin baitabil bera oraindik, eta, zorieko aplikazioa ez duenez, egunak (eta asteak) egiten ahal ditu mezurik hartu gabe.

Gaur, ordea, soinu egin du: “Kutxabank publi- zure Gabonetako erosketak Kutxabank maileguekin. Eska ezazu zure bulegoan”. Zur eta lur gelditu da. Are, gur eta mur. Eguberrietan egin “behar” diren erosketak egiteko zerbitzu bikaina eskaini nahi bide du EAEko kutxa nagusiak: (aski) sosik

ez duenari zorretan egoteko bide ziurra eman, nonbait.

Albertoren iritziko, erakundearen izenaren bigarren zatia gailendua zaio lehenari: *kutxa* izatetik zetorren, baina gero eta *bankagoa* dugu. Telefonoan jasotako mezuak ildo –barkatu termino anakronikoa– kapitalista berresten du. Badago makurragorik, hala ere, zeren eta Katalunia-ko *Centre Delàs* elkarteak egindako ikerketaren arabera, *Kutxabang* armagintzan parte hartzen duten finantza-erakundeetako bat da.

Bere lekuan utzi du Albertok sakelakoa. Bolbora usain ulertezin bat gelditu zaio esku artean. ■

Parisko kasinoa

Bi gradu, gradu eta erdi, funtsa berdea, erabaki loteslea ala lotzen ez duen asmoa, herrialde garatuak eta garapen bidean daudenak... Kontzeptu ugari erabili dituzte abenduaren lehen hamabostaldian Parisen. Mundu osoko herrialde eta mandatari ugari aritu dira deliberazioetan. Lortutakoa, asko edo gutxi izan, ez da jakingo urte batzuk igaro arte, bitartean egingo diren neurketek erakutsiko baitute Parisko adostasunen kalitatea.

Parisen oihartzun eskasa izan dute energia berriztagarriek edo energia nuklearrak, eta bitartean petrolioaren prezioak beherantz egin du, orain hamabost urteko mailan kokatu arte. Ondorioz, energia nuklearra benetako alternatiba bilakatu da, eta petrolioak azken urtean izandako beherantzko joera Parisko gailurrarekin batera areagotu denez, eta hain merkea izanik, posible edo errentagarri al da beste energia motatan inbertitzea?

Gizarteak lurraren berokuntzaren gainean duen kontzientzia gero eta indartsuagoa dela iruditzen zait, eta Pariskoak horretan lagundu egin duela ere bai. Eta historia honetan zientziak zer dio? Karbono dioxidoaren maila gero eta handiagoa dela ziurtatzen den bitartean, azken 15 urtean Lurreko zen-

Joxerra Aizpurua
INDUSTRIA INGENIARIA

Parisen naturaren
“adimenaren” esku utzi
dute mendearen amaieran
temperatura gradu eta
erdi gora ez igotzea

bait tokitan temperatura aldatu baldin bada ere, batez besteko temperatura igo gabe mantendu dela ere ziurtatzen da.

Arrazoiak ez dira ezagutzen, baina datua ezaguna da, eta Parisen ere baliatu egin dute agintari askok, guztiek ez esatearren, nahiago izan baitute Pariskoa euren intereserako joko-etxe bilakatu. Parisko hitzarmenaren letra

txikiak edo interpretazio desberdinak izan ditzaketen esaldiek naturaren “adimenaren” esku utzi dute mendearen amaieran temperatura gradu eta erditik gora ez igotzea; naturan gertatzen diren prozesuak gero eta hobeto ezagutzen baditugu ere, karbono dioxidoaren zikloa eta eragina, epe motzera eta ertainera, *auskaloz* betetako zerbait da.

Naturan prozesu askorekin gertatzen da esandakoa; ozono-zuloaren gaiarekin adibidez. Ustez kontrolatua dagoen gaiak aurten ezusteko jauzia eman baitu; ozono zuloaren erantzule diren produktuak orain hogeita bost urte debekatu zituzten, eta azken hamarkadan arazoa ahaztutzat jo ondoren, aurten hego poloan ozonoari zabaldu zaion zuloak isilik utzi ditu zientzialariak. Ezjakintasunaren beste adibide bat, poloetako izotzen eboluzioa da, ipar poloan beherantz doan bitartean hego poloan gorantzko joera baitu. Naturak elementuen arteko oreka bilatzen du, gure gorputzak bezala, eta horretarako baliatzen dituen mekanismoak oraindik partzialki besterik ez ditugu ezagutzen.

Azkenik, jakin beharko genuke hainbat herri eta lurraldetan gustura hartuko luketela pare bat gradu gehiago... Interesen eta estrategien kasino erraldoian bizi gara. ■

tradebi

EB Traducciones Itzulpenak, S. L.

www.tradebi.com

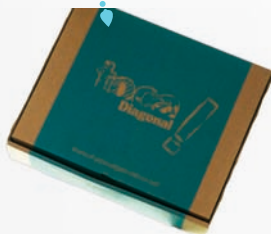
Aurten, inoiz baino gehiago, sasoi hauetako hedabide baten garaia da. Errealitatea, barrutik, kritikatik, independentziaz eta kalitatetik ulertzeko garaia da. Adiskidetasunaz eta konpromisoaz hitz egiteko garaia da. Analisi pausatua egiteko garaia da, non ahots ugari hartuko duen parte.

Diagonal oparitzeko garaia da.

**Suscripción
anual**

50€

+número en curso
+una bolsa diseñada
por Byron Maher
en caja de regalo

BILBAO BIZKAIA UR PARTZUERGOA

PUBLIKOAK EZ DU BETI GARDENA ESAN NAHI

Hego Euskal Herrian, ustez, ur horniduraren kudeaketa ondo blindatuta dago eragile pribatuen aurrean, Espainiako Estatuan ez bezala. Alabaina, privatizazio arriskuaz egindako azterketa xume batek agerian utzi du erakunde publikoen gestioa ez dela nahitaez publikotasunaren baloreen bermea. Bizkaian, zehazki, askok ezbaian jartzen dute Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoaren funtzionatzeko era, hala nola herrialde osora zabaltzeko nahia.

Unai Brea
@unaibrea

Aurtengo maiatzean argitaratutako txosten labur baten bidez, ur hornitzailer publikoak biltzen dituen AEOPAS elkarte espainiarrak ohartarazi nahi izan zuen ur horniketaren alorreko hainbat enpresa publikoren privatizatze arriskuaz. Euskal Herriko hiru operadore agertzen ziren azterlanean, eta horietako bi, AMVISA gasteiztarra eta Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoa, arriskuaren podiumean zeuden, bigarren eta hirugarren hurrenez hurren.

Hainbat arrisku faktore aztertu ondoren, emaitzak 0tik 5era bitarteko eskalan aurkeztu zituen AEOPASek. Zerrendako lehen hiru operadoreak 3tik gorako tartean agertzen ziren, hau da, "privatizazio arrisku handiko eremuan". Zehazki, txostenaren egileek 3,18 puntu eman zizkioten AMVISARI, eta 3,05 Bilbao Bizkaia.

AMVISAREN kasuan, privatizatzearen mamua inguruan dabilela esateak ez luke inor ustekabeen harrapatu behar,

aurrekariak oso argiak baitira. 2012ko udazkenean, Gasteiz urez hornitzen duen operadore publikoa partzialki privatizatze asmoa agertu zuen Javier Marotok. Artean alkate zenak esan zuen udalak ez zuela inola ere AMVISAREN kontrola galduko, gehienez haren %49 ipiniko zelako esku pribatuetan, baina horrek ez zituen lasaitu egitasmoaren aurkariak, oposizioko alderdiak barne. Pedro Arrojo gaian adituak azaltzen duenez, jabetzaren gehiengo ez izateak ez du eragozten enpresa pribatuek benetako boterea izatea ur operadoreetan, gestioa euren esku geratzen bada. Tarifa nabarmen igotzeko beldurrak ere protagonismoa izan zuen eztabaidan.

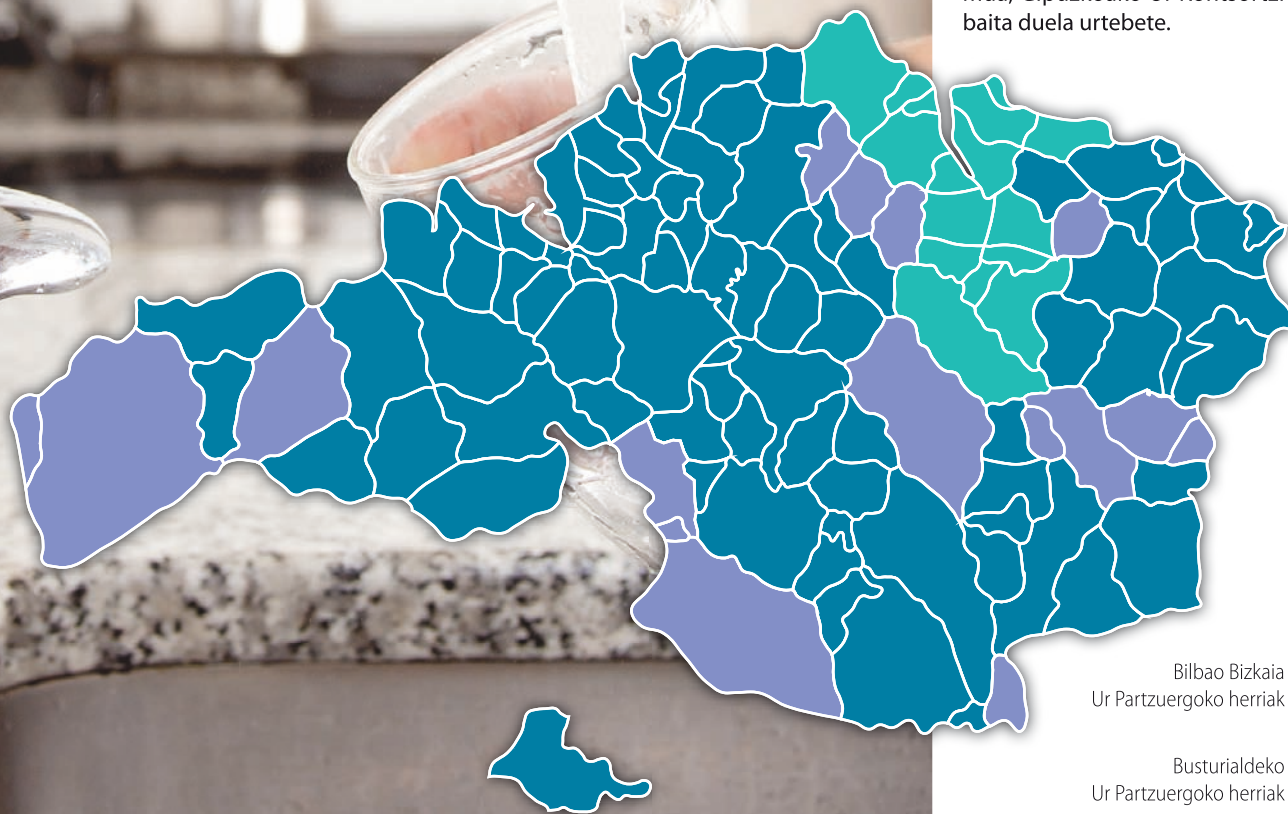
Publikotasunerako bokazioa, eta halere...

Marotoren plana ez zen gauzatu, baina AMVISA privatizatze gertu egon zen. Dena den, esan liteke Hego Euskal Herriko gizarte zibilean erro sendoak di-

URAREN KUDEAKETA BIZKAIA, UDALEN ARABERA

1993ra arte 25 udalek osatu zuten Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoa, denak Bilbotik hurbilekoak. Harrezkeroztik erakundea herrialdeko beste eskualde batzuetara zabaltzen ari da etengabe, eta dagoeneko 80 udal daude bertan. Bizkaia dituen beste 32 udaletatik, hamaseik Busturialdeko Ur Partzuergoa osatzen dute. Beste hamabost beren kasa dabiltza; batzuek enpresa pribaturen batekin daukate kontratua –pare batek Bilbao Bizkaiarekin berarekin hitzarmena du, zerbitzua jasotzeko–, beste batzuk tokiko ur-baliabideak ustiatuz moldatzen dira... Gehienek presioa dute Bilbao Bizkaian sartzeko, eta oso litekeena da askok etorkizunean hala egitea. Busturialdeko Partzuergoak ere Bilbao Bizkaian integratzeko nahia adierazi du, azken hauteskundeen ostean EAJk gehiengoa berreskuratu eta gero. Kasu berezia da Ermua, Gipuzkoako Ur Kontsortzioko kidea baita duela urtebete.

Bilbao Bizkaia
Ur Partzuergoko herriak

Busturialdeko
Ur Partzuergoko herriak

Gainerakoak

tuela uraren kudeaketak publikoa izan behar duelako ustea. Idatzi gabeko legea da, nolabait. Hala uste du AEOPASek ere, eta hala eta guzti Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoa ageri da izaera publikoa galtzeko arrisku handiena dutenen artean. Nola azaldu hori?

Arestian aipatutako txostena egiteko, AEOPASek hiru adierazle aztertu zituen: gardentasuna, arrisku instituzionala eta arrisku ekonomikoa. Gardentasunaren atalean 2,85 puntu eman zizkioten Bilbao Bizkaia 0 eta 5 arteko eskalan, eta arrisku instituzionalarenean, berriz, 2,50. Bigarren arlo horretan, operadoreko arduradunek eta hari lotutako agintari politikoei publikoki egindako pribatizatzearen aldeko adierazpenak hartu zituzten kontuan, besteak beste.

AEOPASeko idazkari nagusiak, Jaime Morellek, aitortzen du Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoa ez dela bereziki nabarmendu era horretako adierazpenei dagokienez; aitzitik, bertan agintzen duteneko gestio publikoaren aldeko mezua eman ohi dute. Eta halaxe erantzun dio ARGIAri, gaiak zuzenean galdetu diogunean, partzuergoko komunikazio arloko ordezkari batek: Bilbao Bizkaia ez dauka inolako pribatizatze asmorik. "Gai hori ez dago gure agendan, ez da planteatu ere egiten".

Azpiktratazio gehiegi: publikoa, ez hain publiko

"Euskadin ez da egon estatuko beste leku batzuetan eman diren moduko pribatizaziorik, hau da, ez zaio zuzenean enpresa pribatu bati kontzesioa eman", diosku Jaime Morellek; "guk detektatu duguna, Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoaren kasuan, azpiktratazio portzentaje handi samarra da". AEOPASeko idazkariaren esanetan, azpiktratazioak pisu handia hartzen badu -Bilbao Bizkaia kasuan %60 ingurukoa da- kontrola eta gardentasuna ahuldu egiten dira, baita zerbitzuaren kalitatea ere, "administrazioak enpresari ezarritako baldintzak zorrotzak izan arren". Morellen ustez normala da kanpo-kontratazio batzuk egitea, baina zerbitzua eremu publikotik eman beharko litza-teke ia osoki.

AEOPASek bere txostenean aztertutako arrisku ekonomikoaren alorrean, hain justu, kanpoko enpresei egindako kontratazioen bolumena da berebiziko pisua daukaten faktoreetako bat. Jaime

Aquarbe enpresa pribatuarekin ur horniduraren kontratua eteteko Ermuan egindako manifestazioa.

SEKTORE GUTIZIATUA ENPRESENTZAT: DENOK BEZERO NAHITAEZ

Hego Euskal Herria momentuz joera horretatik kanpo geratu bada ere, pribatizazio haizeek gogor jo dute, oraintsu arte behintzat, Espainiako Estatuko ur-horniketaren sektorean. Uneon operadoreen %10 besterik ez dira pribatuak, baina populazioaren %50en beharrak asetzen dituzte, handienetako batzuk baitaude tartean.

Jaime Morell AEOPASeko idazkari nagusiaren esanetan, erregulazio faltak eragiten du hala izatea: "Bete beharreko baldintza bakarra, Europar Batasunaren zuzentarau batek ezarria, etxeetara iristen den urak kalitate jakina izatea da. Hortik landa, norberak nahi duena egin dezake".

Zerbitzuaren ezaugarriengatik, ur-hornidura pagotxa da enpresa pribatuentzat. Batetik, nahi eta nahi ez monopolioa da, "ezinezkoa da-eta zerbitzu bera leku berean bi enpresak edo bi erakundek ematea". Bestetik, herritar guztiek derrigorrez behar duten ondasuna da ura. Horregatik daude hornidura pribatizatze-ko presio handiak. "Ur edangarria eskura izatea giza eskubidea da, baina erraza da

eskubidea merkantzia bihurtzea, eta herritarra bezero", dio Morellek.

Munduan, uraren kudeaketa publikoa da gehienbat: %85 inguru (2013ko datua). Kopuru horietan dabil Hego Euskal Herria ere. Baina 80ko hamarkadan sektore pribatua sustatzeko politikak garatzen hasi ziren, eta harrezkero haren presentzia igoz joan da. Hori bai, gestio pribatua orobat kalitate eskasagokoa izaten da publikoa baino, eta kasu batzuetan horrek eragin du administrazio publikoek, sarritan herritarren presioaren ondorioz, aurrez pribatizatutakoa berreskuratu izana.

Hego Amerika aitzindaria izan zen publikotasuna berreskuratzen. Oraintsukoak dira Europako zenbait adibide. Ezagunenak, hirien tamainagatik batez ere, Paris eta Berlin dira. Euskal Herrian aipatzekoa da Ermuko kasua, Bizkaian. Iaz, herritarren mobilizazio ugari eta gero, Udaltxeko Osoko Bilkurak erabaki zuen 24 urtez herriko ura kudeatu zuen Aquarbe enpresa pribatuari kontratua eten eta Gipuzkoako Ur Kontsultazioan sartzea. Aurtengo urtarrilaren 1ean egin zen aldaketa.

Morellek argitu digunez, oso sarritan azpiktratazio portzentaje esanguratsua edukitzea izaten da eragile pribatu bati kontzesioa ematearen ataria. "Hala ere ez dut uste Euskadin urrats hori egitera ausartuko lirakeenik". Baina ohartarazten du: "Kontratuak kudeatu beste lanik egiten ez duen partzuergo publikoa izatea, nolabait, isilpeko pribatizaziotzat jo daiteke".

Informazio zehatzik ez badu ere, AEOPASeko idazkari nagusia ziur dago Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoak jasoko zituela honezkero munduan dauden enpresa garrantzitsuenen eskaintzak, kudeaketaren kontzesioa lortze aldera. Azken batean, enpresa horiek dira partzuergoak lan ugaritarako kontratatzen dituenak, bereziki Acciona transnaziional espainiarra.

» **IRATXE ARRIOLA, BUSTURIALDEKO UR PARTZUERGOKO PRESIDENTE OHIA:**

“Partzuergo bakarra egotea ez da berez txarra behar bezalako kontrol publikoa eginez gero, baina Bilbao Bizkaiak negozio pribatu baten parametroekin funtzionatzen du”

» **JAIME MORELL, AEOPAS:**
 “Ez dut uste Euskadin eragile pribatu bati kontzesioa emango zaionik; halere, kontratuak kudeatu besterik egiten ez duen partzuergo publikoa isilpeko pribatizaziotzat jo daiteke”

Kontzentrazioa helburu

AEOPASen txosteneko arrisku ekonomikoaren atalean puntu kopuru handia du Bilbao Bizkaiak: 3,6. Horren arrazoi bakarra ez da, baina, azpikontratazio asko egitea; beste faktore batzuek bihurtzen dute bizkaitar partzuergoa sektoreko enpresentzat erakargarri. “Guk oso argi daukagu zer baldintza eman behar den operadore publiko bat pribatizatzeke: negozio bolumen handia, diru irabaziak eta zorra kontrolpean, populazio handiko eremuak... Bizkaian hori guztia ematen da”.

Populazio handiko eremuak aipatu ditu Morellek. Hornitutako biztanle kopuruari dagokionez Euskal Herriko ur partzuergo handiena da Bilbao Bizkaia, eta are handiagoa izan nahi du. Nahi duen edonork erakundearen estatutuetako aitzin-solasean irakur dezake haren zabalkundearen historiaren zati bat: Bilbok eta Bilbo inguruko heme-retzi udalek sortu zuten partzuergoa

1967an. 90eko hamarkadan hasi ziren herrialdeko beste herri batzuk integrazten, gaurdaino.

Urterik urte gero eta udal bizkaitar gehiago bihurtu da partzuergoko kide. Gaur egun, 80 udalek osatzen dute, Bizkaiko Foru Aldundiarekin eta Eusko Jaurlaritzarekin batera. Guztira bizkaitarren %90 bizi da hasiera batean Bilbo eta inguruari zerbitzua emateko sortutako ur partzuergoko herriren batean. Baina helburua, EAJren esku dauden erakundeena behintzat, %100era iristea da.

Aldundia, partzuergo bakarraren alde konprometituta

Unai Rementeria Bizkaiko Ahalduen Nagusiak honako konpromisoa agertu zuen joan den uztailan, bere izendapen hitzaldian: “Bizkaitar guztiek kalitate eta eraginkortasun estandar berdineko ur eta saneamendu zerbitzua eduki dezaten lagunduko dugu”.

Esaldi horren esanahia askoz hobeto ulertzen da duela urte batzuk Bizkaiko Foru Aldundiak eta Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoak sinatu zuten hitzarmena irakurrita. Akordio horren arabera, Aldundia partzuergo bakarra egon dadin saiaturiko da. Eta ez hori bakarrik: 2008tik 2015era, 316 milioi euro eman dizkio Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoari, azpiegiturretan lanak finantzatzeko.

Zer falta zaio Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoari, bada, probintziako udal guztiak bere altzoran jasotzeko? ALBOKO/AZPIKO/HURRENGO ORRIALDEKO mapan ikus daitekeenez, Bilbao Bizkaian ez dauden 32 udalerrien erdiek Busturialdeko Ur Partzuergoa osatzen dute. Aurreko legegintzaldian, EH Bilduren gehiengoarekin, aurre egin zioten Aldundiaren, Jaurlaritzaren eta Bilbao Bizkaiaren batasun asmoei, baina maiatzeko hauteskundeak geroztik berriro jeltzaleak dira nagusi Busturialdean, eta honezkero denbora kontua baino ez da eskualde osoa Bilbao Bizkaian integratu eta Unai Rementeria Diputatu Nagusiaren nahia betetzea –bide batez esanda, Rementeria Busturialdeko Ur Partzuergoko presidentea izan zen 2007tik 2011ra, Mundakako alkatea zenean–. Herrialdean partzuergo bakarra osatzeko zegoen oztopo handiena desgertutzat jo daiteke.

Maiatzera arte presidente izandako Iratxe Arriola kexu da bere agintepeko lau urteetan Busturialdeko partzuergoari

Arropa denda

Etxebeste, 3 · Usurbil
 943 361 106
www.facebook.com/marijeearropadenda

IKUSKIZUNEN KONTRATAZIO ETA AHOLKUGINTZA

Txo taldea – facebook

Logroño Kalea, 16 - baxua
 01002 CASTÉIZ - VITORIA
 Tel.: 945 25 37 25 - Fax 945 25 45 99
 Mugikorra: 615 77 95 85 / 6 / 7
 e-posta: luzuriagari@euskalnet.net
www.luismariluzuriaga.com

ZALDIBIAKO UDALA
 (Gipuzkoa)

Udala: 943 880 357
 Kultur etxea: 943 160 338
www.zaldibia.org

IBARRAKO UDALA

San Bartolome plaza 2
 20400 IBARRA
 Euskara Zerbitzua: 943 67 38 27
euskara@ibarrakoudala.net
www.ibarrakoudala.net

Zadorrako urtegieta ura Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoak Arrigorriagan duen araztegitik igarotzen da. Partzuegoarekin kritikoak direnek Zadorrarakiko gehiegizko dependentsia dagoela diote. "Tutu horretan matxura balego, bizkaitarren %70 urik gabe geldituko litzateke", Iratxe Arriolaren berbetan. BASKIMAGEN

diru-laguntza asko ukatu zaizkiola –eta modu horretan funtsezko zenbait azpiegitura garatzea eragotzi–, Bilbao Bizkaian integratzera behartzeko presio neurri modura. Arriolaren esanetan, Bizkaian bakarrik ez, EAE osoan partzuergoa bakarria egotea da EAJren aspaldiko ametsa. "Hori ez litzateke berez txarra behar bezalako kontrol publikoa eginez gero, baina Bilbao Bizkaia negoziu pribatu baten parametroekin funtzionatzen du".

Datorren eztabaida: nork ordaindu behar ditu inbertsioak?

Iratxe Arriolak opakoa izatea eta ikuspegi merkantilistaz jardutea leporatzen dio Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoari, herriarrak bezero huts modura tratatzea. "Orain, gainera, inbertsioen amortizazioa gehitu nahi dute faturetan, eta ho-

rrek tarifa izugarri igotzea eragin deza-ke", azaldu du, "baina zerbitzu publiko batean inbertsioen kostuak ez luke erabiltzaileengan eragin behar; bestela, zein da publikoaren eta pribatuaren arteko aldea?".

Azaroaren 25ean Bizkaiko Batzar Nagusietan egindako osoko bilkuran, Elena Unzueta Iraunkortasun eta Ingurune Natural diputatuak ur partzuergo bakar-raren ideia defendatu zuen, zerbitzua homogeneizatzeak eta tarifa bateratzeak egingo lukeen mesedea azpimarratuz. Operadore bakarrarekin aritzea ia beharra zela aldarrikatu zuen Unzuetak, udalek beren kabuz ezin izango dituztelako europar legediak ezarritako baldintzak bete.

Legedi hori EAERA nola ekarri azter-tzen ari da Eusko Jaurlaritza; hain zuzen,

Lakuak gauzatu nahi duen dekretuaren harira eztabaida bizia aurreikus daiteke Iratxe Arriolak aipatutako gaiaz: tarifa bidez egindako inbertsioak herritarrei ordainarazteaz ala ez. "Bilbao Bizkaia Ur Partzuergoak esan du ez dagoela zertan arduratu, tarifa igoera handirik gabe gai izango baitira inbertsioen %95eri aurre egiteko, baina nik ez dut hain garbi. Zertarako orduan hainbeste diru-laguntza? Arriskua dago dekretu berriarekin tarifa asko igotzeko". EH Bilduk uste du, gainera, Jaurlaritzak egin nahi duen dekretua europar zuzentarauaren interpretazio makur batean oinarritzen dela. Hala adierazi zuen Mikel Kormenzana bizkaitar batzarkideak, aipatutako azaroaren 25eko Batzar Nagusietako saioan.

Zadorrarakiko dependentsia handiegia

Kormenzanak berak adierazi digu Bilbao Bizkaia-aren ereduaren beste gaitz bat gehiegizko zentralizazioa dela. Ur gehiena Zadorrako sistematik ekartzen denez, akuifero bat gain-ustiatu eta besteak baztertu egiten dira, eta haiekin batera tokian tokiko azpiegitura txikiak, "kostuak jaisteko". Arabatik iristen da ur gehiena Bizkaia, eta planta bakarrean bihurtzen da edangarri. Iratxe Arriolaren ustez, ur gehiena hodi bakarretik garraiatzea arriskutsua da. "Tutu horretan matxura balego, bizkaitarren %70 urik geratuko litzateke, eta gainera epe laburrerako alternatibarik gabe, lehen-dik egon diren tokiko azpiegiturak ez direlako mantentzen".

Denborak esango du Busturialdean gaur egun erabiltzen dituzten 50etik gora ur-hartunekin zer gertatuko den, bertako hamasei udalek Bilbao Bizkaia Ur Partzuergorako bidaia egindakoan. ■

el libro de los sueños | le livre des rêves | the book of dreams

ametsen liburua
el libro de los sueños | le livre des rêves | the book of dreams

ISLANDIA

EUSKAL BALEAZALEEN LORRATZEAN

1615ean Islandiara balea ehizatzeraz joandako euskaldunak sarraskitu zituzten bertako buruzagi baten aginduz. Lau mende geroago lurralde horietan barna bidaia egin du ARGIAk. Euskal baleazaleek uharte hartan izandako presentzia garrantzitsua bertatik bertara ezagutzeaz gain, jabetu gara gertaera haiek utzitako arrastoak ez direla oraindik urtu.

TESTUA ETA ARGAZKIAK:

Haritz Rodriguez

@tokitan

Mendebaldeko Fiordoetako Museoan ez dago euskal baleazaleen historiaren inguruko arrastorik. Ísafjörður herriko itsas ondarearen erakustoki hau Neðsti-kaupstaður izeneko zonalde historikoan kokatuta dago. Bi neska gaztek egiten diote bisitariari harrera XVIII. mendeko eraikinean, eta hauek ere ez dirudi 1615. urtean handik oso gertu hil zituzten euskal baleazaleen berri dutenik. Halako batean, baina, elkarri so egin eta batak besteari galdetu dio: “*Spánverjavígin?*”

Neskatoek lotsa antzeko batez begiratu diote harrerako gizonari. 2014ko ekaina da. Ulertu dutenagatik, Euskal Herria izena duen toki batetik dator, hain zuzen ere 400 urte atzera izandako liskar baten ondorioz hil zituzten horien lurraldetik. Euskal baleazaleena islandiarrek eskolan ikasten duten gertakaria da, eta “Espainiarren hilketa” bezala ezagutzen dute. Dirudienez, iraganeko pasarte horrek nolabaiteko lotsa nazionala eragiten du,

Húsavík izeneko herria da gaur egun baleak ikusteko irteeren hiriburu islandiarra; euskaldunen ehizalekuetatik ekialdera dago.

historikoki hilketa eta kriminalitate tasa oso baxua izan duen herri honetan.

1615. urteko udan 3 itsasontzi euskaldun iritsi ziren Islandiara balea ehiatzera. Orduan ez zekiten zein izango zen euren patu krudela. Pasarte hori, ordea, euskaldunek Islandiarekin izandako harreman dokumentatuetako bat besterik ez da. Euskaldunek Islandiarekin izandako lotura Mendebaldeko Fiordoetan (Vestfirðir) gauzatu zen nagusiki. Euskal baleazaleek utzitako aztarnak Snæfellsjökull sumendi glaziarretik iparraldera daude, Jules Vernek Lurraren bihotzean barneratzeko aukeratu zuen sarbidetik harago.

Jón Guðmundsson *Jakintsuak* 1625ean argitaratutako *“Fjölmóður”* poema autobiografikoaren arabera, 1613. urtean iritsi ziren Strandir izeneko eskualdera balea ehizarako prestatutako lehenenengo euskal itsasontziak. Haien ondotik, balea ehizatzeke itsasontzi ugari iritsi

zen Strandir-era Euskal Herritik. Baina 1615ean Danimarkako Erregeak –uhartea bere erreinupean baitzegoen– Islandian balea ehizatzen ari ziren euskaldunen aurkako legeak onartu zituen, haiek negoziotik at uzteko asmoz. Euskaldunen eta islandiarren harreman komertzialetik ez zuen etekin handirik ateratzen erregeak antza, eta hori ez zuen gustuko, jakina. Lege horien arabera, euskaldunek bertako biztanleen egunerokoari kalte eginez gero, haiei jazartzeko baimena zuen edozein islandiarrek.

Euskaldunen hilketa

Errege daniarrak legea onartu eta gutxira, uda hasieran iritsi ziren inguru horietara Gipuzkoatik abiatutako 3 itsasontzi, Pedro Agirrekoak, Esteban Telleriakoak eta Martin Villafrankakoak gobernatuta. Izatez, 1615ekoa urte gogorra izan zen Islandian. Kostaldeko izotzak ez ziren urtu uda iritsi arte eta

Mendebaldeko Fiordoetan gosea zen nagusi. Euskal baleazaleek islandiarrekin zuten akordioari esker, 10 bat bale ehizatu ahal izan zituzten.

Bertako bizilagunekiko harremanak hasieran onak izan ziren arren, dirudienez giroa apur bat gaiztotu egin zen, alde bateko zein besteko batzuen jarraitik. Irailaren 20an, abiatzekotan zirela, bat-bateko ekaitzak kolpatu eta izotzak itsasontziak harkaitzetara bultzatu zituen. Hiru gizon ito ziren. Beste 82 marinelek txalupak itsasoratu eta itsasontzi handiagoen bila egin zuten arraun. Bizia salbatu zuten, momentuz.

Lurreratu zirenean, euskaldunek bertako biztanleei garrantzia gutxiko zorrak galdegin zizkieten. Aste batzuk lehenago emandako balea-koipearen truke, goseteak jotako bizilagunen ardiren bat eskuratu nahi zuten. Jón Grímsson apezak muzin egin zion euskaldunen eskaerari eta Martin Villafran-

Ezker-eskuin: Strákatangi-ko aztarnategiko indusketa lanak, euskal baleazaleen arrasto fisiko garrantzitsuenak; Euskara-islandiera hiztegiaren orrialdea. Bertan dago idatzita “balía” euskaldunok bidaia honetan murgildu gaituen ugaztunaren izena; Bolungarvíkeko badia eta Ósvör Itsas Museoko etxola eta txalupak; Þingeyri-ko haurrak portuan jolasean, itsas-izarra eskuetan dutela.

kakoaren gizonak astindu egin zuten. Une horretan okertu zen betiko lehenagotik ere gaiztotutako giroa.

Ihesean Ísafjarðardjúp-era iritsi zirenean, hiru taldetan banatzea erabaki zuten euskaldunek. Pedro Agirrekoaren eta Esteban Telleriakoaren 50 marinelek negua Vatneyri-tik gertu pasa zuten. Udaberri aldera, arrantzontzi ingeles bati oldartu, bere egin eta Islandiatik ihes egitea lortu zuten azkenik. Ez dakigu Euskal Herrira iristea lortu ote zuten.

Martin Villafrankakoaren agindupekoak, bi taldetan banatuta, bestelako zoria izan zuten. Dýrafjörður-eko fiordora begira euren txalupaz boga egindako hamalau gizonak Þingeyri herrira iritsi ziren. Bidean, bizirauteko zenbait gauza lapurtu zituzten hutsik zegoen arrantzagune daniar batean. Ihesi ari zirela bertako biztanleekin talka egin eta marinel guztiak hil zituzten. Gainontzeko 18 itsasgizonak, Martin Villafrankakoa buru zutela, Æðey izeneko uhartean geratu ziren, bertan negua pasatzeko asmoarekin.

Apezarekin izandako gertakariaren ostean, ordea, Ögurreko Ari Magnússon buruzagiak euskal baleazaleen aurkako neurriak hartzeko batzarra deitu zuen, eta berrogeita hamar lagun bildu zituen euskaldunei oldartzeko. Urriaren 13ko gauean Villafrankakoaren eskifaiako hainbat marinel hil zituzten Æðey uhartean. Ihes egin ahal izan zutenak Sandeyrin atzeman zituzten, uharte txiki hartatik gertu, txabola batean babestuta.

Babesgabe zegoela, Magnússon-en gizonetako batek aizkoraz zauritu zuen kapitain donostiarra. Itsasora salto egin eta igerian ihes egiten saiatu zen, islandiarrei burla eta kantu eginez. “Itsas-txakurra edo amuarraia bailitzan” egiten omen zuen igeri. Izatez, inork gutxik jakingo baitzuen garai hartan Islandian igerian, itsaso hotz horietan ezinezkoa zelako. Harri batekin buruan jo zuten arte ez omen zen isildu Martin Villafrankakoa. Harrapatu, lehorrera eraman eta zintzurretik zilborrera zatitu zuten labanaz. Gainontzeko marinel euskaldunak ere laurdendu ostean, tripak harriz bete eta itsasora bota zituzten banan-bana, Islandian hain ohikoak diren amildegi zuribeltz horietako batetik. Jón Jakintsuak, bertsio ofiziala zalantzan jarriaz, idatzi zuen islandiarrek euskaldunekiko jokabide gupidagabea izan zutela.

Aztarnategiak

Strandir eskualdeak “Kostaldea” esan nahi du islandieraz eta aitzinatik izan da Islandiako Ipar-Mendebaldeko kostaldeko gune urrunenetako bat. Gaur egun, 800 lagun inguru bizi da bertan. Steingrímssfjörður fiordoan, bada Hveravík izeneko abeltzategi bat. Haren oinetan dagoen Strákatangi istmoak altxor izkutu bat gorde du mendetan. Bertan dago kokatua euskal baleazaleek utzitako aztarnategi arkeologiko garrantzitsuenak, Hólmavík herriaren parean, fiordoaren bestaldean.

Ragnar Edvardsson Islandiako Unibertsitateko arkeologoa da seguruenik

euskaldunek Islandian utzitako lorratza gehien ikertu duen pertsona. Strákatangi-ko balea estazioa aztertu du bereziki, indusketa arkeologikoen bitartez. Ikerlariaren ustetan, jatorriz euskaldunek eraiki eta erabili bazuten ere, hainbat urtetan ehiztari nederlanderrek eta ingelesek berrerabilia izan daiteke.

Joan den udan tour gidatuak eskaini zituen Edvardsson-ek aztarnategietan barrena. Strákatangi-koan ez ezik, handik ez oso urrun dauden Kóngsey eta Strakéy uhartetan ere topatu ditu balea estazioen arrastoak. Arkeologoaren arabera, “estazioaren tamaina kontuan hartuta, misterio bat da zergatik ez ote den garaiko inolako dokumentuetan aipatzen. Isiltasuna da nagusi. Eta hori oso arraroa da kontuan izanda industria mailako operazioa izan zela euskaldunen jarduna”. Beraz, ez da harritzekoa dokumentatu gabeko beste aztarnategi batzuk ere egotea inguruetan.

Baleazaleen ibilbidea

Þingeyri-n hiru ume ari dira portuan jolasten. Ekainean egunak amaigabeak dira, eta haurrek argi ordu guztiak probesten dituzte kalean egoteko. Itsas izarrek harrapatu nahian dabilta, gorputzaren erdia moilan eta bestea ur gainean zintzilik dutela. Reykjavík-etik Ísafjörðurrera bidean dago herri txikia, hiriburutik 200 kilometro ingurura. Handik oso gertu igaro ziren hainbat euskaldun, orain 400 urte.

Strandir eskualdeak aitzinatik izan du harreman estua sorginkeriarekin,

eta bertako biztanleek elizaren jazarpena jasan zuten maiz. Jón Guðmundsson berak aztikeria eta siniskerien inguruko zenbait liburu idatzi zituen, eta sorginkeria leporatuta exiliora kondenatua izan zen. Halaxe ekarri zuen gogora Islandiako Unibertsitateko historialari Einar G. Pétursson-ek, 2015eko apirillean Islandiako Liburutegi Nazionalak gertakarien IV. mendurrena oroitarazteko hartu zuen kongresuan. Adiskidetze ekitaldi sinbolikoa ere egin zen, XVII. mendean euskaldunen aurka onartutako legea XXI. mendean bertan behera uzteko. Hain zuzen ere, Hólmavík-eko Sorginkeria eta Aztikeria Islandiarraren Museoa izan zen ekitaldia, sarraski hartako bi aldeetako protagonisten oinordekoak han zirela.

Islandian balearen ehiza oraindik baimendua dago. Zorionez, gehiago dira egun argazki kamerekin ehizatzen direnak, arpoiekin ehizatzen direnak baino. Egunero-egunero, hainbat itsasontzi ateratzen da Húsavík-eko portutik, euskaldunen ehizalekuetatik ekialdera. 70eko hamarkadan ehizarako erabiltzen ziren itsasontzi berak baliatzen dituzte gaur turistek balea ikus

ELEBERRI EDO FILM BATERAKO MODUKO ISTORIOA

Euskal baleazaleek Islandian jasandakoak eleberrri batetik ateratako istorioa dirudi, zalantzarik gabe. Hain zuzen ere, gertakarien 400. urteurrenaren harira hainbat erreportaje, liburu eta dokumental abiatu dira, *“Baskavigin”* bezala berrizendatua izan den gertakiaz.

Tapio Koivukari idazleak **1615 Islandia: Gartziazen istorioa** izeneko liburuan gertakarien bertsio nobelatua eskaini du finlandieraz, eta Nafarroako Ikastolen Elkarrekin ingelesera eta euskarara ekarri du lana. Bertan, Gartzia Aranburu kupelgilearen ikuspegitik aurkezten dira gertakariak, fikzioa nahasiz.

Julia Montejó idazle iruindarrak, bere aldetik, gaztelaniaz idatzi du baleazaleen istorioa ardatz duen **Lo que tengo que contarte** (Kontatu behar dizudana) ele-

berria. Euskaraz ere argitaratu da 1615. urtean gertatutakoaren inguruko kontakizunik, Iñaki Petxarroman kazetariaren eskutik. **Kearen Fiordo** du izenburu.

Bestalde, aurten gutxienez bi dokumental osatzeko proiektuak abiatu dira Euskal Herrian. Eñaut Tolosaren zuzendaritzapean, Gogoan ekoiztetxeak lantaldea bidali zuen Islandiara pasa den udazkenean. Elkarriketak eta grabazioak ez ezik, baleontzien arrastoak topatzeko urpekaritza saioak ere egin zituzten crowdfunding bidez finantzatutako **Baleazaleak** egitasmoan.

Getxoko Old Port Films ekoiztetxea ere ari da dokumentala osatzeko aurre-ekoizpen lanetan. Aior Aspe da lanaren zuzendaria eta **Baskavigin** izango da filmaren izenburua.

dezaten. Irtenaldi horietako batzuk Robert izeneko gizon batek gidatzen ditu.

Herri horretako Balearen Museoa gogorarazten denez, “euskaldunak izan ziren Islandiako uretan balea ehiza antolatua ezarri zuten lehenengo europarrak. Mendebaldeko Fiordoetan”. Robertek badu euskal baleazaleen istorioaren berri, baina euskaldunen erahilketa saihesten saiatzen da. Beste behin, lotsa nazional edo antzeko hori arnasten da ontzigainean. Bisita amaitutakoan, Hörður kapitainari deitu dio, bisitan euskaldun bat izan dela kontatzeko. Donostian izandakoa da Hörður eta honek ere entzun du, noski, Martin Villafranka-koari buruz. Burua errespetu keinu gisa

apur bat makurtuz, gorazarre egin nahi izan dio euskaldunen nabigatzaile famari: “Itsasgizon ausartak, gero”.

Euskal baleazaleen lorratzean egindako bidaiaren azkeneko gurekua Reykjavík hiriburuan dago. Háskóli Íslands Unibertsitateko Árni Magnússon Institutuan hiru harribitxi dituzte gordeta. XVIII. mende hasieran idatzitako euskara-islandiera hiztegiak dira, euskaldunek islandiarrarekin izandako harremanaren lekuko paregabeak. Hiztegi horietako batean, orrialdearen izkinan, euskaldunok bidaiaria honetan murgildu gaituen ugaztunaren izena dago idatzita, euskaraz eta islandieraz, betiereko omenaldi gisa: *“Balía: Hvalur”*. ■

Pinar Selek

“TURKIAKO ESTATUARI GUSTATZEN EZ ZITZAION GUZTIA ORDEZKATZEN DUT”

Halabeharrez bihurtu da Pinar Selek (Istanbul, 1971) injustiziaren sinbolo. 1998an atxilotu zuten soziologo, idazle eta militante feminista, ikerketa soziologiko baterako zituen kontaktu kurduak sala zitzaizkion. Tortura saioetatik inor salatu gabe jalgirik, Istanbulen lehertutako bonba baten erantzule egin zuten, eta egun, erbestetik bizi du 17 urte dirauen auzi-bide zalapartatsua.

Sustrai Colina

Ez zara edozein etxetan sortua.

Turkiako Langileen Alderdiko sortzailea nuen aitatxi, auzi politikoetako abokatu aita. Gure etxea elkarte bat bezalakoa zen, jende askok egiten zuen lo, beti zegoen norbait sukalde zabalean amantala jantzita. Zailtasunak ez ziren gutxi, baina borrokatzen ginenez zoriontsu ginen. Ttikitatik ulertarazi didate iraultza serioenak ere ez ziola irribarreari uko egin behar. Maitasuna eta alaitasuna iraultzaren parte dira. 1980ko iraileko estatu kolpeak, alta, gure etxea erabat hustu zuen. Aita espetxeratu zuten, sarekadak saihestu ahal izan zituzten lagunek ihes egin behar izan zuten. Ama eta biok geratu ginen etxean. Hala, kartzela atarian hazi naiz. Orduan, logela kolektibo amaigabeetan metatzen zituzten preso politikoak, eta bisitara joatea jende askorekin topatu eta kontzientzia politikoa elikatzea zen. Elkartasun sare sendo bat ehundu eta erresistentzian kausitu genuen zoriona. Alabaina, begi-bistakoa zen galdera: nola jarraitu borrokan irribarre galdutako?

Istanbulen zaurietan antzeman zenuen erantzuna?

Oso hiri berezia da Istanbul. Genoziaduen epizentroa izan da, bazterketa eta zokoratzeen testigu, borroka anitzen agertoki, baina gauzak zer diren, bere historiaren protagonista gehienak erbestera behartu ditu. Horregatik diot Istanbul ezagutzeko bere kaleetan egin

behar dela lo, hiriaren baitako mugak zeharkatu, hiriak inposatzen dizkizun eskema zurrinak hautsi. Karrikan lo eginda hasten zara bere zauriak ikusten, bere orbanek jabetzean jartzen dituzu zalantzan hiria ulertzeko eman dizkizuten betaurrekoak, eta pixkanaka-pixkanaka, beste hiri batekin egiten duzu topo. Zerraldo handi bat da Istanbul, gainera egitear dagoen hilobi bat. Lehenbizi akabatu egiten zaitu, eta ondoren, turismorako probetxugarriak zaizkion zure ondasunez jabetzen da.

Kalean sarri lo egindakoa zara?

Bizitza ulertzeko ikasi nuen soziologia, ez soziologoa izateko. Errailetan galderak borborka neuzkalako neuzkan ate mentalak zabalik. Kalean bizi zirenen adiskide egin nintzen, eurekin lotara geratuz jarraitu nuen, eta Alemaniatik zein Frantziatik ezagutzen nituen *squat* mugimenduak Istanbulera ego-kitzea otu zitzaigun. Hala, burdeletan lan egiten zuten ezagunak, nonahitik baztertuak ziren transexualak eta beste kolektibo zenbait taldera bilduz, arte konpainia jarri genuen martxan, beste-lako bizimodu bat sortu eta lantzeko tailerra. Ez ginen medioen begikoak, ardi beltzen artaldea zen gurea, baina inguruarekin bat egin ahala geroz eta pisu handiagoa hartuz joan ginen. Ez ginen edozein. Pentsa, kalean poltsa lapurtuz gero bi egun pasatzerako ekartzen zidaten bueltan. Estatu batek, ordea, beti

jotzen du arriskutsutzat arrastoz kanpokoak, eta gu, arrastotik kanpokoak ez ezik, arrastoen aurkakoak ginen.

Horregatik atxilotu zintuzten?

Esku-burdinak jarri zizkidatenean konbentzituta nengoen tailerragatik zela, ez zitzaidan burutik pasa ere egin kurduen inguruko ikerketa-lanagatik izan zitekeenik. Gerora ohartu naiz, koadro handi bateko puntu ñimiño bat soilik nintzen arren, gustatzen ez zitzaion guztia ordezkatzen nuela eta zalaparta mediatikoa eragiteko aproposa nintzela. Kalera kondenatutako jendearen laguna, sexualitateaz arazorik gabe hitz egiten zuen feminista, kurduak buruzko ikerketa batean ari zena... Euren tabu guztiak ikusi zituzten nigan. Torturaren erruz sei hilabete behar izan nituen hatzak, eskuak eta besoak berriz normal mugitzeko, baina ez nuen nire lanean agertzen ziren kurduen izenik eman. Hala ere, espetxeratu egin ninduten, eta gazte bati Istanbulen lehertutako bonba baten erantzule nintzela esanarazi zioten, gupidarik gabe larrutu ondoren. Sekulako elkartasun mugimendua eratu zen nire inguruan, ni beste ezerk elkartzen ez dituen jende eta kolektiboek bat egin zuten, eta ohartzeko, injustiziaren sinbolo bilakarazi ninduten. Hori hala, kartzelatik ateratzean, atarian bildutako jendetzari lehen baino aktiboagoa izan-go nintzela egin nion promesa. Gaur arte. Bitartean, 17 urte dirauen auzi arantzaz-

“Erbestea ez da etxea
uztea soilik, koordinada
galtzea da, leku
ezagunean ere galduta
sentitzea”

“Torturaren erruz sei
hilabete behar izan
nituen hatzak, eskuak
eta besoak berriz normal
mugitzeko, baina ez nuen
nire lanean agertzen
ziren kurduen izenik
eman”

DANI BLANCO

tsua daramat bizkarrean, erbestea eza-
gutu dut, nire aurkako kanpaina media-
tiko iraingarriak... Baina hemen nago.

Nola egiten zaio horri psikologikoki aurre?

2009ra arte aski ongi neraman. Epaike-
tak irabazten ari ginen, nire izena eman
zuen gazteak lehen segundotik onartu
zuen ez ninduela ezagutzen eta tortu-
rapean salatu ninduela, elkartasun itze-
la arnasten nuen nire inguruan, baina
batez ere, Istanbulen nongoen, etxean.
Epaiileek froga faltan libre utzi arren,
fiskala eta estatua tematzen ari zirela
ikusirik, ez zitzaidan erbestea beste bi-
derik geratu. Erbestea ez da etxea uztea
soilik, koordinadak galtzea da, leku eza-
gunean ere galduta sentitzea. Karrikan,
harremantzeko orduan, albisteak ana-
lizatzerakoan, paperak eguneratzera
noanean... etengabe galtzen naiz. Bizi-
tzea ez da puntu batetik bestera joa-
tea bakarrik, historia bat jarraitzea edo
kantatzen dituzun kantuak ulertzea ere
bada, eta horretarako, zure inguruko
ehun sozialaren jabe izan behar duzu.
Baina tira, asko daude ni baino okerra-
go. Ez zait zer janik falta, lagunekin dan-
tza egin dezaket, idatzi, borrokatu.

Tunelaren amaiera ikusten duzu?

Optimista izan gabe, ez dago borro-
kan jarraitzerik. Estatu baten itsukeria
ez bada, ez dago nire aurkako deus.
Arazoa da orain genozidio armenia-
rrari buruzko liburu bat atera berri
dudala eta agintari turkiarrentzat be-
katu mortala dela hori. Armeniarrena
kurduena baino are tabu handiagoa
da Turkian, kurduekin bakea egin de-
zakete baina armeniarrekin ez. Libu-
ruarekin sutan daudela badakit. Ni,
ordea, Damoklesen ezpata gainean ez
sentitzen saiatzen naiz, atxilotua izan
ez banintz egingo nituzkeenak egi-
ten. Horrek ez du esan nahi Turkiaren
ikuspegi itxaropentsu bat mantentzea
erraza zaidanik. Turkia ez dago Ekial-
de Hurbiletik aparte. Iraken eta Sirian
gertatzen den orok eragin zuzena du
bertan. Esaterako, Turkiak Europari
errefuxiatuekin egiten dion mehatxua
ankerra iruditzen zait. Zaila da zerbait
negoziatu behar duen bakoitzean mu-
gak zabalduko dituela mehatxu egiten
duen estatu batengan esperantza iza-
ten. Hala, kondenatuta nago intelligen-
tziaren pesimismoa eta borondatearen
optimismoa uztartzera. ■

PINAR SELEK AUZIA

1998an atxilotu zuten kurduen dias-
pora politikoari buruz egiten ari zen
ikerketaren laneko kontaktu kurduak sala
zitzan. Torturapean hitzik egin ez zue-
nez, espetxeratu egin zuten, eta gazte
bati torturapean esanarazitakoetan
oinarrituz, 1998ko uztailaren 9an Is-
tambulen zazpi hildako eragin zituen
atentatuan parte hartu izana leporatu.
2001ean irten zen espetxetik behin-
behineko askatasunean, eta geroztik
auzi amaigabeari egin behar izan dio
aurre. Lehenbiziko unetik, tortura-
pean bere izena eman zuen gazteak,
Pinar Selekek ez zuela atentatu horre-
kin zerikusirik onartu zuen epaileen
aitzinean. Hala, orain arteko epaike-
tetan, lau aldiz jo dute errugabe eta
behin kondenatu dute bizi osoko kar-
tzela zigorrera. Epaitegiaren azken eta
behin betiko sententziaren zain, er-
bestean bizi da 2009tik hona, 2013an
Frantziak iheslari politiko estatutua
onartu ziolarik.

Jokin Larrañaga, Arabako Foru Aldundiaren Euskara zerbitzuburua

"ARABAKO HERRITARRAK EUSKARA GOSE DIRA, ETA ZERBITZUAK EUSKARAZ NAHI DITUZTE"

Arabako gizarteak ondoko lurraldeek ez bezalako erritmoa daramala dio Jokin Larrañagak. "Goranzkoa eta etenik gabekoa, itxaropenez betea, aukera duenean euskara erabiltzen duena, gainera. Neurketak emango digun %3 edo %5 horri begira egon beharrean, hobe genuke euskaraz hitz egingo den esparru (berri)ak sortzea". Asmo horixe buruan ari da lanean.

Miel A. Elustondo

Zein dira zure gidaritzapeko Euskara Zerbitzuaren lehentasunak?

Hasteko, esan behar da 40 urtetik beharagoen artean dugula Arabarik euskaldunena, eta ondorioz, euskara ikasi duten arabar horiei euskaraz bizitzeko aukerak sortzea eta eskaintzea zor diegu. Horretarako, hurrengo bi urteetan aisialdian eta kirolean eragin nahi dugu bereziki, euskaraz dakien horri aukerak emanez euskaraz egin dezan. Begiraleak eta entrenatzaileak formatu beharko ditugu, aliatu bihurtu, denon ahalegina izan dadin, dakienak euskaraz egin dezan; talde baten ardura daramanak, batik bat. Eskolako orduak ez dira nahikoa euskaraz bizitzeko, gela barruko orduak %14ra ez dira iristen. Gure haurrek eta gazteek zertan ematen duten denbora pentsatu behar dugu, eta horretan eragin.

Denbora hori euskaraz bizi dezaten, 2015ean bi gida sortu ditugu, eta 2016an banaketarekin jarraitu nahi dugu, talde antolatu bat dagoen leku guztietara iritsi nahi dugu, dela jantokian, udalekuetan, eskola kirolean, kulturaren, jarduera fisikoan, helduen kirolean.

Familia giroan ere eragin nahiko zenukete zuek.

Lehentasuna dugu hori ere. Arabar Errioxan eta Gasteizen izan diren ikasletoetan eta euskaltegietan euskara ikasitako arabarrak familia berriak sortzeko adinean daude eta batzuk ezagutzen ditugu. Nekez egingo dugu aurrera lupa gai honetan jarri gabe, klabea da gizatalde hau kontuan hartzea eta euskararen transmisioa modu eraginkorrean ematen ari den ikustea, bestela delako generazio galdu hori izateko arriskua daukagu. Bigarren Plan Estrategikoa amaitu arte jaio berriei Osakidetzarekin batera *Ku Ku* liburuxka banatzen hasi gara eta datuak jasotzeko aukera izango dugu. Inkesta ere egin dugu lurraldean eta datuen zain gaude horren gainean hausnarketa egiteko. Seguru aski, Arabako euskara zerbitzuon kezka eta jomuga izango da datozen urteetan.

Arabak badira bertako euskaldunak bizitzeko zenbait ekimen, Diputazioaren laguntza dutenak. Zuen lehentasunen artean dira hedabideak?

Gure zerbitzua sortu zenean, 2008an, *Berria* eta *Geu* aldizkaria beste hedabi-

derik ez dakit zegoen. Gaur egun, hor ditugu *Alea* aldizkaria, *Aiaraldea.eus*, *Hirinet.eus*, *laster batean Alea.eus*, *Hala Bedi* irratia... Arabatik Arabara dihardute lanean. Araba da lurralde bakarra hedabide berriak sortu dituen azken urteotan. Gurekin elkarlanean ari badira ere, ezin izan diegu eskaini behar zuten moduko laguntzarik; ekonomikoa batez ere. Gure bi plan estrategikoetan berriaz aipatzen da hedabideen esparrua. Harrezkero, garatzeko bideak proposatu dira eta uste dugu 2016an partida berezi bat izango dutela gure Zerbitzuan, edozein herritarrek euskaraz bere inguruan zer gertatzen den jasotzeko aukera izan dezan. Euskarazko hedabideak lagundu nahi ditugu, eta horrekin batera, erdal hedabideei adierazi euskararen normalizazioan zenbateko eragina daukaten eta zer nolako lankidetzak izan ditzakegun.

Euskara zerbitzuen nahiz teknikarien sarea josten saiatu zarete hainbat urtez. PPK Diputazioan agindu zuen garaian gorabeherak izan ziren horren inguruan ere. Gu arabarrak gara. Gipuzkoako eta Bizkaiko udalerrietan euskara teknikariak izatea normaltasunez hartu da; bes-

“Arabar Errioxan eta Gasteizen izan diren ikastoletan eta euskaltegietan euskara ikasitako arabarrak familia berriak sortzeko adinean daude eta batzuk ezagutzen ditugu. Nekez egingo dugu aurrera lupa gai honetan jarri gabe.”

ZALDI ERO

teak beste, udaletan hizkuntza politikan txertatzeko erabakiak adostasuna lortu zuelako. Arabako demografia ezagututa ezinezko zen halakorik eta, horrela, euskara teknikarien sarea eskualdeka –kuadrillaka, Araban–, egitea posible zela ikusi zen. Lehorte gorriko urte luzeen ondoren, ematen du, hizkuntza normal-kuntzaren kudeaketa normaltasunez sartu dela Arabako instituzioetan, herri-tarrak euskara gose dira, egin daitekeela ikusten dute, guraso berri dira eta zerbitzuak euskaraz nahi dituzte... eskaera izatea garrantzitsua da. PPK agindu zuen garaian euskara teknikariekin etorri zen sesioa, zalantzan jartzen eta aurrekontuetatik kanpo uzten saiatu baitziren behin eta berriro. Hala ere, negoziazio mahaia bildu behar zenean, teknikarien sarearen aldeko mezuak heldu ziren Bartzar Nagusietatik eta, horrenbestez, ez ziren ausartu sarea desegiten.

Zertan da euskara zerbitzu horien egoera gaur egun?

Zerbitzuen egoera ezin hobe da, 2009an sortu ziren azkeneko teknikarien lanpostuak gure diru-laguntza deialdi bati esker eta oraindik ere hor segitzen dute teknikariek sei kuadrillatan eta Trebiñuko konderrian. Handik hona bere lan esparrua definitzen joan dira, bakoitzak berea, denak berdinak eta ezberdinak baitira kuadrillan eta udaletan. Hasiara ez zen erraza izan, zer zen euskara teknikari bat definitzeko eskatzen ziguten eta definizio eta dedikazio bakarra ez zegoenez, tokian tokiko beharretara egokitzen joan behar izan dute, inguruan izan duten aurrekontuekin eta egiteko guztiekin, lehentasunak eta beharrak ez baitira berdinak izan. Baina garrantzitsuena gaur egun, gure ustez, da inork ez duela zalantzan jartzen euskara teknikarien

HARRI GOGORRAK

“PPko agintariak izan genituen gure gainean, eta haiekin harremanean, hezur-haragizko pertsonak direla konprobatu genuen. Baita haiek ere, gu ere hezur-haragizkoak garela. Hala ere, zaila da kudeatu behar duen arloa ondo ezagutzen ez duen agintari taldea izatea, den-dena azaldu behar izaten delako, zerotik eta hutsetik hasi behar da dena hitzez hitz azaltzen. Mesfidantza politikoa da edo ezjakintasuna, baina euskaraz zeuden informazio eta txosten guztiak gaztelaniara itzuli behar izan genituen. Bestalde, krisi garai latzenean heldu zen PP agintaldira eta aurrekontuak, hainbat argudio medio, murriztu egin ziren, gurean eta beste hainbat zerbitzutan. Ordu arte eskura eduki genuena ez zen ikaragarria, baina hala ere, genuen guxtiarekin jarraitu genuen. Pedagogia lan handia egin genuen agintarien lidergoan, eta ertz asko leuntzea lortu genuen. Baina joan den maiatzeko hauteskundeak iritsi bezain laster, PP-ren diskurtsorik atzerakoiaren berri izan genuen. Alderdiak ez dira hezur ez haragizko, harri gogorak dira”.

“Horixe dugu gutxieneko adostasunaren adibidea: kuadrilla guztiek izan behar dute euskara teknikari bat gutxienez”

“Araba da lurralde bakarra hedabide berriak sortu dituen azken urteotan”

beharra, ez hauen egitekoa, ez hauen figura. Eta etorkizunari begira horixe da garrantzitsua. Horixe dugu gutxieneko adostasunaren adibidea: kuadrilla guztiek izan behar dute euskara teknikari bat gutxienez, euskara planak eta euskararen normalizazio politikak gara ditzan. ■

GARENA GORPUZTEN: BURUTIK ATERATZEN ZAIGUN ADAR HORI

Gorputza marrazteko eskatzen badigute, bururik gabekoa irudikatuko genuke. Mendebaldeko kulturek ekarri ziguten aspaldian guda hau: burua vs gorputza. Osotasun bat bitan banatzeko joera, hain zuzen. Kultura kontsumista eta konpetitiboa. Hala azaldu digu Clara Wolfram sexologoak. Zein da gorputzarekiko ikuspegia? Euskaraz ere, “geure buruaz” hitz egiten dugu.

ILUSTRAZIOA: IZARO MARIEZKURRENA

Ainhoa Mariezkurrena Etxabe
@xorginkeiak

“Judutar eta kristau erlijioetan burua da prestigiosoa eta gorputza akatsa”, diosku Wolframek. Gorputza ulertzeko modu horrek hainbat modutan eragiten du pertsonarengan, izan ere, haren gaineko kontrolik ez izatera eramaten du. Gorputzak besteen esku uztea historian errepikatu den kontua dela dio sexualitate eta berdintasunean aditua den emakumeak: “Amonek sexu-harremanak noiz eta norekin izan ez dute erabaki maiz, alaba ezkontzera behartu dugu... Emakumeon gorputza ez da historikoki geurea izan eta gizonarena ere gerra makinaria edo sistema kapitalistaren esku utzi da”.

Sorginek lortu zuten, garai batean, beren gorputzaren jabe izatea. Eta hil egin zituzten. Orokorrean emakume jakintsuak ziren, naturarekiko eza gutza zutenak eta erabilpena ematen ziotenak; ideia propioak zituztenak, sortzaileak, askeak. Hala izanik ere, jendarteak haiekiko izua zabaldu du. Finean, horri guztiari beldurra; tartean, gorputza erakutsi, sentitu eta aurre hartzeari.

Garunak ezinbesteko papera betetzen du honetan. Buru barneko hotsak; jendarteak eta norberak sortuak. Gorputza begi okerrekin begiratzeak pentsamendu negatiboak sortzen ditu eta alderantziz. “Etsairik latzena barruan daukagu”, dio Wolframek, “naizena onartu eta nire gorputzaren aliatua bilakatu behar naiz”. Baina adimen arrazionala eta sentimental bereizi egiten dira eta maila desberdinetan ipini. Dikotomia horren barnean, osotasuna lortzearen garrantzia azpimarratu du, ez baitago gorputzik gabeko garunik ezta garunik gabeko gorputzik ere. Garunari esker sentitu eta maitatzen dugu, hausnartu, amets egin eta mugitu eta gorputzak gauzatu. “Psikosomatikoa eta psikoafektiboa bezalako hitzak asmatzen dira sentsazioez hitz egiteko, baina gorputza garelaz ahazten zaigu”.

Ohitura dugu gorputzari ez entzuteko. Wolframek dioten moduan, ezinezkoa litzateke bestela, bizi garen abiaduran bizitzea. Izan ere, daramagun bizi-erritmoak, heziketak, elikadurak, emozioek, gorputz espresioak, loak, azalak, sexuali-

PROPOSAMENA

GORPUTZA ENTZUTEN HASTEKO

Egizu zeurea gaueko oheratze unea. Ahaztu beharrez, kezkez, urduritasunaz, denboraz. Une horretan ezer gutxi egin baitezakezu. Begiak itxi eta sentitu gorputzaren pisua ohearen aurka. Tximeleta bat imajinatu gorputz barnean eta jarri arreta egingo duen bidaian: hanketako behatzetatik azken ileraingoa. Nola sentitzen da gorputza?

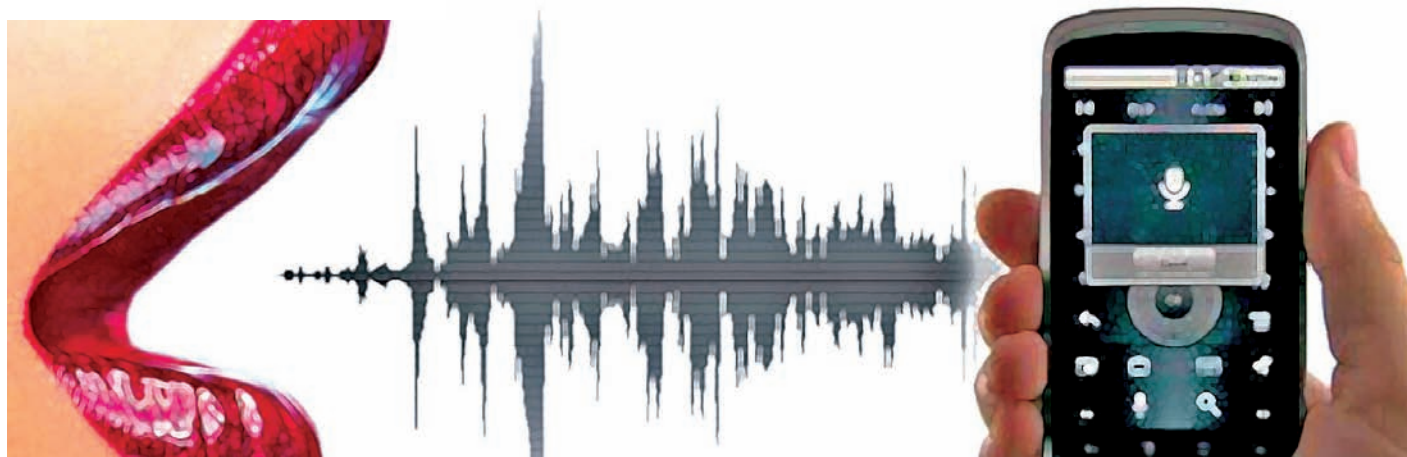
tateak, zentzumenek, ahotsak... eta beste hainbat faktorek du eragina gorputzaren gain. Burua eta gorputza maitatzeko erritualetan norberak bilatzera animatzen du Clarak. Hemendik aurrera, gorputza eta osasunaren ulermenaz eta norberaren ahalmenez hitz egingo dugu atal honetan, burujabe bilakatu edo izana gorputze aldera. ■

Emakume ahotsa, zerbitzari lanerako aproposa

Konturatu al zara? Telefono mugikorretako laguntzailearen ahotsa (Siri iPhonean, Cortana Microsoften, S Samsungen, Google Now Androiden), GPSetakoa, tren eta aireportuetako iragarpenetakoa, erantzungailu automatikoen... emakume ahotsa da gehienetan, zerbitzari lanerako ahots aproposena emakumeena bailitzan.

Mikel Garcia Idiakez
@mikelgi

Clifford Nass idazkari digitalen aitzindariak esana da: emakumearen ahotsa laguntza eta babesa emango digun soinutzat hartzen dugu, eta gizonezkoena aldiz, autoritatearekin eta inposaketarekin lotzen dugu. Eta jakina, herritarrok ez omen dugu nahi nora/nola joan eta zer egin inposatuko digun ahotsik, horiek proposatuko dizkigun ahots "goxo eta atsegina" baizik. Zineman ere, adimen artifizialaz ari gareno, maskulinoak izan ohi dira ahots teknologiko autoritarioak (2001: *A Space Odyssey* filmeko HAL 9000 ordenagailua kasu), eta neskame funtziotik gertuago daude emakume ahotsak (gogoratu *Star Trek* telesailako espazio-ontziaren ordenagailua).

Finean, emakume eta gizonei atxikitzen dizkiegun rol sexistak erreproduzitzen eta betikitzen ari gara teknologian. Rebecca Zorach genero gaitan adituak dioenez, "ahots femenino robotizatu eta obediente hauek genero-estereotipoak

indartzen dituzte". Baina aparailuen ahots mota aukeratzeko merkatu-ikerketak egin ohi direla eta beraz, herritarren artean dagoeneko badauden genero-estereotipoak islatzen dituztela ere gaineratu du. Errealitatean, izan ere, idazkari lanak

» **REBECCA J. ROSEN,**
KAZETARIA:

"Enpresaburu handi sentiarazten gaituzten idazkari digital horien atzean, gizon eta emakumeen arteko botere-harremanak sostengatzen dituzten dinamikak daude"

emakumeekin lotzen ditugu gehienbat, azpimarratu du Rebecca J. Rosen kazetariak. "Enpresaburu handi sentiarazten gaituzten idazkari digital horien atzean, gizon eta emakumeen arteko botere-harremanak sostengatzen eta bultzatzen dituzten dinamikak daude", gehitu du.

Egunerokoan bidelagun –gero eta gertukoagoa– dugun teknologiak gizartearen gaitzak errepikatu ez ditzan –eta areago, gizartea bera eraldatzeko eta hobetzeko balio dezan–, ahots automatiko anitzak izan beharko genituzke inguruan, rol matxistetatik aske. Eta txikikeria dela iruditzen zaionarentzat, adibide argigarria: 90eko hamarkada bukaeran, Alemanian BMW konpainiak emakume ahotsa zuen nabigazio sistema aldatu zuen bere autoetan, gizon andanak BMWra deitu zuelako esanez ez zeudela emakume baten argibideak jarraitzeko prest. ■

Hupa eta azaparana

Jakoba Errekondo

Altxagutxi baserriko Bedita Yon Larrakoetxea Agirrezabala zeanuriarrak 1930 aldera idatzi omen zuen *Landara landuben gaxak edonok aituteko eraz*. Felix Garcia Peñak idatzitako *Patología vegetal* liburutzarraren itzulpena omen zen. Omen eta omen diot, itxuraz, Espainiako gerra zibilararen garaian, Bedita fraide euskaltzaleak hanka egin behar izan zuenean galdu baitzen itzulpen lan mardul hori. Zer ez nuke emango oraintxe itzulpen horren eskuizkribua esku artean izateagatik? Gaitz eta izurrite, edozeinek ulertzeko eran azaldu-ta... Zein hitz erabiliko ote zuen “zurina” esateko? Eta “herdoila” nola azalduko ote zuen? Euskaldunontzat ikaragarri-ko onura lekarke altxor horrek, egunen batean azalduko balitz.

Beditarekin fidatzen naiz, sortzaile askok ez bezala bere zalantzak azaltzeko inolako lotsarik ez baitzuen. Adibidez, Shakespeareren *The Tempest* antzez-lana euskarara *Ekatxa* izenez ekarri zuenean, honela esan zuen: “Azaparan dalakoa azi-zorro bellegidun landarea yatzu. Azi-zorrook, igartuta, gure yakiai margoa ta agokerea emoteko erabilten dabe sukaldariak. Euzkerazko izenik ba’-

Azaparana (*Crocus sativus*).

dau, nik eztot ezagun”. Fraide baten airtortza ederra: “Eztot ezagun”.

Euskaraz makina bat izen aitortzen zaio azaparanari, *Crocus sativus*. Hala nola azapran, azaprae, azafran, azafrai, azafrain eta safran. Jose Maria de Lakoizketak bere lan ospetsuan dioenez (*Diccionario de los nombres euskaros de las plantas en correspondencia con los vulgares, castellanos y franceses y científicos latinos*), 1888an argitaratua, horiek denak *assfar* landarearen izen arabiarretik datoz. Haiek ekarri baitzuten azaparana Asia aldetik gure inguruko paisaia lehorretara.

1959an Beditak *Ekatxa* argitaratu zuenerako, ordea, Jokin Zaitegi Plazao-lak argitaratua zuen Mexikon, 1946an, *Goldaketan* poema liburuarekin batera *Sopokel'en antzerkiak* itzulpen lana. Lan horretan, azaparana esateko, “hupa” erabiltzen du, “... urre dirdiradun hupa”, Orotariko Euskal Hiztegian “*el azafrán de resplandores de oro*” gazteleratua. Eta zalantza asko datorrit: nondik dator “hupa” hitza? Ez zuten elkarren lanaren berri? Sekten arteko ezinikusia ote zen Bedita karmeldarraren eta Jokin jesulagunaren artean? ■

IRAKURLEAK GALDEZKA

Galderaren bat egin edo gairen bat proposatu nahi badiguzu, bidali mezua landareak@argia.eus helbidera eta orrialde honetan bertan irakurri ahal izango duzu erantzuna.

Kaixo Jakoba. Posible al da golden sagar zuhaitzetan eta irasagarrondoetan dauden sagarrak eta irasagarrak ez usteltzeko zerbaite egitea euli zurien kontra? Mila esker.

Joselu Galarraga (Ondarroa)

Kaixo Joselu. Nire ustez euli txuriak ez du zerikusirik fruituak usteltzearekin. Eulitxo horrek hostoetan egiten du kaltea: eztena sartzen du eta izerdia zurrupatu. Era berean hondakin gozo bat uzten du, gero onddo beltz batek erasoko diona. Eraso horren ondorioz dena beltz agertuko da eta hostoak ezin izango du bere lana taxuz bete, hau da, argiaren energia erabiliz landarea hornitzeko jakiak sortzea. Geruza beltz hori fruituetan ere azaldu daiteke, baina ez da usteldura izango. Agian, usteldura baten gainean euli txuriak ikusi dituzu, baina usteldura beste zerbaitek sortua izango da. Beraz bi gauza dira usteltzea eta eulitxo. Ea bada usteldura horiek zerk sortzen dituen asmatzeko gai garen. Argazkiren bat edo bestelako informazio gehiago bidaltzerik bai?

BIZI BARATZEA

Gure kultura iraultzen ari den liburua

Bloga: www.argia.eus/bizi-baratzea · [@bizibaratzea](https://twitter.com/bizibaratzea)

EGUBERRITARAKO OPARIA

LIBURUA ETA ILARGIAREN EGUTEGIA

Salneurria: 23 €
Harpideentzat: 19,50 €

ARGIA n lurr lantzeko lanabesak eskuratu ditzakezu: *Bizi Baratzea* liburua eta 2016ko Ilargiaren Egutegia. Usurbilgo Alkartasuna Kooperatibarekin elkarlanean atera dugu egutegia Pello Zabalak aukeratutako esae-rekin. Hilero lan nagusiak, ilargiaren kokape-na eta egutegi biodinamikoaren arabera eguneroko joerak azaltzen ditu.

AURKEZPEN HITZALDIAK

Hauek dira ondorengo hitzorduek:

Abenduak 29

Abaltzisketa
Goibean, 18:30ean.

Urtarrilak 15

Ataun (Aia)
Haitzarri elkartean, 19:00etan.

ANTOLATU ZURE HERRIAN

Jar zaitez gurekin harremanetan eta behar
duzun informazioa eskuratuko duzu

sustapena@argia.com

📞 943 371 545

KOMIKILARIAK ERREKONDORAREN KONTSULTAN

Ilargiak nola ez du ba eragina izango guregan!

Nik, hala ere, eragin horri aurre egiten ez nuke ezta indar zipitzik ere baliatuko. Gaizki erabilia eta alferrik galduta izango litzateke. Ilargiak bihurtzen bazaitu otso ahobero, azeri zeharbegiratzaille, azkonar maltzur, bele pinpirin, katu atzapar erraz... edozein animalia-riaren planta hartzea hobea da, eguneroko zozo pandero zanpana izatea baino.

Ilargiak, beteak bezala berriak, eraldatuko zaitu, nahi ez baduzu ere. Baliatu. Lortu nahi duzuna lortu nahi duzula, lortzen baduzu zeure ahalegina eta abileziagatik izan da eta lortzen ez baduzu ilar-giaren eragin txatxu horri egotzi errua.

Ilargi amandrearen eraginari ez egin aurre, bere lagun egin zai-tez. Eta jakin, zeu ere batzuetan bete baina beste batzuetan berri ere izaten zara. Ikasi, berarekin, zenbaitetan gora eta gero behera eta gero gora eta... Ilargia zeu zara.

Jakoba Errekondo

NICASIO LANDAREN MANTALA

Nagore Irazustabarrena
Uranga

@irazuastabarrena

Iruñea, 1830eko urriaren 11. Nicasio Landa jaio zen. Landak medikuntza ikasketak egin zituen; 1854an atara zuen lizentzia eta bi urte geroago doktoratu zen Madrilgo Unibertsitatean. Epidemiologo lan nabarmena egin zuen XIX. mendearen erdialdeko kolera pandemiak geldiarazten. Askotariko gaiak jorratu zituen bere liburuetan: giza eskubideak, etnografia, arkeologia, osasungintza publikoa, geologia... Baina, nagusiki, alor militarrean erabili zituen medikuntza ezagutzak.

1864an, Iruñean bertan eta Joaquín Agulló Ripaldako kondearekin batera, Espainiako Gurutze Gorria sortu zuen. Eta 1870ean Frantzia eta Prusiaren arteko gerrara joan zen erakundearen Espainiako ordezkariatzako kide. Bertan ikusi eta ikasitakoak etxean aplikatzea egokituko zitzaion berehala, azken gerra karlistan (1872-1876).

Landa doktorea konturatu zen zaurituak gatazka eremutik ospitalera edo toki seguru batera eramatea zaila zela zenbaitetan. Arazoa are larriagoa zen eremu menditsuetan eta baso itxietan, soilik oinez, eta nekez, ibil zitezkeen tokietan. Gaia teoriarik landuta zeukan alde aurretik; 1865ean, *El mandil de socorro* liburuan, gerra zaurituak mugitzeko sistema egokia azaldu zuen. Eta 1870eko hamarkadan sorospen mantal hura, aurrerantzean,

Gurutze Gorriko kideak, Nicasio Landa (1830-1891) mediku nafarrak asmatutako ohatila eramangarria nola erabili erakusten.

GURUTZE GORRIA

Landa mantala esango zitzaiona, gauzatu eta gudu-zelaian erabiltzen hasi zen.

Oihal zati batek, egurrezko egitura soil batek eta zenbait uhalek osatzen zuten askakizuna. Hari esker, bi pertsonak nahiko erraz eraman zezaketen zauritua. Atzeko sorosleak mantala janzten zuen eta aurrekoak azpiko makilari eusten zion. Bien artean zauritua eserita zihoan eta, horregatik, tramankulu sinplea egokiagoa zen zauri arinak zituzten soldaduak garraiatzeko, zauritu larrienak eramateko baino. Baina, zauriturik gabe, mantala gainean eramatea askoz erra-

zagoa zen Gurutze Gorriko kideentzat, ohatila zurrin astunekin batetik bestera eramatea baino. Zaurituak errazago eramateaz gain, haiengana lehenago iristea ahalbidetzen zuen Landa mantalak.

Mende erdiz, Lehen Mundu Gerran zaurituak garraiatzeko sistemak hobetu ziren arte, mantala erabili zuten Gurutze Gorrian alde bateko zein besteko soldaduak toki malkartsuetan eramateko. Bere idazlanetan, Landa doktoreak luze hausnartu zuen neutraltasunari buruz. Eta bere mantalak zaurituak neutralki tratatzen lagundu zuen gudu-zelaian. ■

Txinako Harresi Handia txikitzen ari da

Mitorik zabaldu eta onartuenetakoa da Txinako Harresi Handia espaziotik ikus daitekeela. Baina mito faltsua da; Neil Armstrongek berak adierazi zuen Ilargitik kontinenteak, aintzira handiak eta bestelako elementu naturala batzuk bereiz zitezkeela, baina handik ez zela gizakiak eraikitako egiturarik antzematen.

Bada, harresia lurretik bertatik ikus-tea geroz eta zailagoa izango dela dirudi. UNESCOk monumentua babestu behar

dela dio; Den Xiaopingek "Maita dezagun gure Txina, zaharberritu dezagun gure harresia" kanpaina abiarazi zuen 1984an. Alferrik. Txinako Kultura Ondarearen Estatu Administrazioak joan den ekainean jakinarazi zuenez, jatorrizko 21.000 kilometroetatik 2.000 baino gehiago erabat desagertu dira. Eta beste asko galtzen dira urtero. Herritar pobreenek betidanik kendu izan dizkiote harriak beren etxeak eraikitzeko eta, az-

ken urteotan, harresia milaka zati txikiagotan desagiten ari dira turistek saltzeko. Horien joan-etorriek eta euriteek ere ez diote mesederik egiten egiturari.

Shandong probintzian 61 kilometroko zatia zaharberritzeko aurrekontua egin dute: 208 milioi yuan (30 milioi euro). Biderketa eginez erraz ondoriozta daiteke Txinako Harresi Handia osorik eta behar bezala babestea ezinezkoa dela. ■

ARGIAko langileak Pirritx, Porrotx eta Marimototsekin, abenduaren 19ko emanaldiaren ostean.

USURBILGO ARGIAren LAGUNAK TALDEA

1996tik ARGIAri eusteko ekinean

Itsaso Zubiria Etxeberria
@itsasozubiria

[Benetako gertakarietan oinarritua.] Ekonomikoki urte zailak direla eta lagun talde bat elkartu da mailegu bat eskatu eta ARGIA proiektua sustengatzeko. 1998. Usurbilgo ARGIAren Lagunak taldea. Gaur egun ere martxan da taldea, eta jarraitzen du ARGIA laguntzen. Baina zer ibilbide dago tarte horretan guztian?

Behin mailegua eskatuta, lehentasuna mailegu horri buelta ematea izan da. Modu ezberdinetako kanpainak jarri dira martxan Usurbilen, oraindik urteroko zita den Gabonen aurreko pailazoen emanaldia dela, Usurbilgo Sagardo Eguneako txosna dela, herri afariak direla, Aleman anaiek opari emandako ezti-poteen salmenta dela... Herri bat proiektu zehatz baten inguruan mobilizatuta. Modu batean ala bestean. Eta ez da kasualitatea Usurbilen, antzeko beste herri batzuekin alderatuta, harpidetza kopurua altuagoa izatea.

Pailazoak 1996tik

ARGIA proiektu bezala laguntzeko taldea 1998an sortu bazen ere, 1996tik hasiak

ziren pailazoen emanaldia eskaintzen. Lehen bi urteetan Urruñako eta Sohüta-ko ikastolentzako diru-bilketaren parte izan ziren, eta 1998an sortutako taldeak hartutako mailegua kontuan izanik, hiru-garren urtetik aurrera laguntza ekonomikoa horra bideratzea erabaki zen.

Mailegua jada ordainduta dago. Baina oraindik ere zenbait ekitaldi antolatzen jarraitzen dute Usurbilen ARGIAren alde, proiektuak garatzen eta eraldatzen jarraitzen baitu eta gaur ere bat egiten baitute bidearekin. ARGIA "euskaldun libre eta herri nortasunean jantziak izateko zein ingurumena ez hondatzeko kontzientzia lantzeko bitarteko eta euskaraz informatzeko astekari independente bezala" definitzen dute Usurbilgo lagunek.

ARGIA Egunak ere ospatu izan dira garai batean herrian, eta orain urtebete ekindako eraberritze prozesuaren barruan ARGIAko generazio berriak azken urteetan ospatu gabe zen festa egun hori berreskuratu nahi eta Usurbila begira jarri zuen lehen diana. Kasualitatean gehiago sinesten dut kasualitatean baino. ■

“ARGIA da Espainiako estatuko aldizkaririk onena. Arreba euskara ikasten hasi zenean irakurtzeko esan nion, niretzat euskaraz irakurtzeko motibo da”

Xabier Rico,
ARGIAkoa

Diagonal eta Directarekin Espainiako hauteskundeak elkarlanean

Epizentroa Katalunian du Directak, Madrilén Diagonalek eta Euskal Herrian ARGIAk. Hiru komunikabideok, Espainiako Estatuko hauteskunde orokorretako emaitzen analisien trukea egin dugu. Nork bere errealitateaz argitaratu duena katalanera, gaztelera eta euskarara itzuli eta beste hedabideetan argitaratu dugu.

Proposatu ARGIA Sarietarako hautagaiak:

- Bidali harpidetza@argia.eus-era alor hauetarako hautagaiak: ikus-entzunezkoak, irratia, internet, prentsa, komunikazio ekin-tza eta merezimenduzkoa.

ARGIA IRRATIETAN

- **Euskal Irratiak:**
Astelehenetan, 8:00ean.
- **Info7 Irratia:**
Asteazkenetan, 16:15ean.
- **Euskalerrria Irratia:**
Asteartetan, 14:15ean.
- **Bilbo Hiria Irratia:**
Ostiralean, 10:30ean.
- **Xorroxin Irratia:**
Asteartetan, 18:00ean.

Ánchel Conte, idazlea

“Panorama beltza du aragoierak, azkenetan egon daiteke”

Euskaraz irakur dezakegu orain poeta aragoitar bat, segur aski nagusia, Ánchel Conte. Joxemari Sestorain itzultzaile, Denonartean argitaldari, *Denbora eta egunak* du poemategiak izena. Galdutako lagunaren hutsunea, oroitzapena, maitasuna du oinarri liburua. Aragoieratik euskarara sekula itzuli den gisa horretako lehena.

Aritz Galarraga

@aritzgalarraga

ARGAZKIAK: NÚRIA JUAN SERRAHIMA

Euskal Herriatik Kataluniara eta Kataluniatik Euskal Herrira lekualdatzeko gurutzatzen den lurraldea. Definizio hori hartuko luke Aragoik hiztegi pertsonalean. Gallur inguru hartan hasi –edo bukatu– eta Fragatik gertu bukatzen dena –edo hasten; barka diezadatela bide batez pankatalanistek–. Halere, aholku praktikoa bat: askoz eraginkorragoa da Huescatik barrenako bidaia, eta merkeagoa. Hain zuzen, lekualdatze horren helmuga izan daitekeen Bartzelonan aurkitu dugu Ánchel Conte idazle aragoitarra, ez alferrik, eta sorterrira egin-dako joan-etorriekin, bertan bizi baita azken urte luzeotan.

Juntadizoak ez du aitzakia handirik behar, baina badugu bat ona, kasu honetan: poema bilduma baten euskartzea, *Denbora eta egunak*, Conteren bigarrena, 1996koa. “Aragoieratik itzuli den lehen liburua”, juntadizoan parte hartu duen Joxemari Sestorain itzultzailearen esanetan. Hori baitu bereizgarri Contek, aragoieraz idazten duela. Al-colea de Cinca herrian jaioa, 1942an;

aragoieraren aztarnak aurki zitezkeen gaztelaniaren lexikoan, forma sintaktikoetan, aditzen konjugazioan. 1880 aldera sortutako aitonak, zahartzean, burua galtzean, aragoiera berreskuratu zuen: besterik ez zuen hitz egiten. Baina Ainsara irakasle joan zenean hartu zuen Contek ezaguera: inguruetako herrixketako ikasleek ez zuten gaztelaniaz egiten, “haiek erakutsi zidaten aragoiera”.

“Egia da kontzientzia linguistikoa handitu egin dela hirietan, baina herrietan gutxiago hitz egiten da aragoiera duela berrogei urte baino”

Geroztik ez du utzi, baina “ez nintza-teke borrokatuko hizkuntza bat salbatzeagatik bakarrik. Jendea inporta zait. Aragoiera hitz egiten duen jendearen kasuan, salbatu behar da jende hori hizkuntza horrekin”. Lurraldearen suntsiketa ezagutu zuen Ainsako urteetan, programatua. Itxi ziren berrogei eskola hiru urtean. Familiek behiak saldu, etxeak utzi eta Barbastrora alde egin zuten. Urtegiak ez ziren soilik suntsigarriak, energia gero Euskal Herrira eta Kataluniara eramaten zen. Basotzeak transhumantziarekin bukatu zuen. Gobernadore Zibil batek Huescako probintzia definitu zion, inolako erreparorik gabe: iparraldean zuria, eski estazioak; erdialdean urdina, urtegiak; eta hegoaldean horia, galsoroak. “Gerra erbestera-tuak gutxi balira, ia populazioaren erdia, suntsiketa frankista izan zen izugarria, lurraldea erabat itxuraldatu zuten, hustu ia. Eta hor piztu zitzaidan lurraldearekiko kontzientzia”. Hizkuntza, beraz, baina halaber kultura, ekonomia, oinarrizko eskubideen defentsa.

*Aragoieraz idazten duelako
da ezezagun Conte gure
begietara. Bestela, huntaz
eta hartaz lasai asko
hitz egin dezakeen itzal
handiko pertsona baten
aurrean gaude.*

Gaur egunean panorama beltza du aragoierak, “azkenetan egon daiteke”. 25.000 hiztun izango dira guztira. “Egia da kontzientzia linguistikoa handitu egin dela hirietan. Baina herrietan gutxiago hitz egiten da duela berrogei urte baino. Gainera, hiztun berriek ez dute sinesgarritasunik patrimonialen aurrean”. Dialekto aldaera handia dago gero, “filologo batzuek defendatzen dute ez dela existitzen aragoiera. Akademia batek bakarrik konpon dezake hori. Bi paraestandar sortuta, ekialdekoa eta mendebaldekoa, denborarekin estandar bakarra osatzea helburu. Okzitanierarekin egin duten moduko zerbait”. Baina hizkuntzaren aldeko erakundeen artean ere gerra da erabatekoa: “Adibidez, ortografiaren aferan, proposamenak errotik diferenteak dira”. Gatazka, beraz, hiztunen artean, erakundeen artean. Eta politikarien artean halaber.

Conteren ustean, aldiz, soluzioa gobernutik iritsiko da, iristekotan: “Ezinbestekoa da koofizialtasuna, aragoiera hitz egiten den lekuetan, eta ikasketa derrigorrezkoa, modu progresibo batean, nahi bada”. Alderdi orain kontsentsua bilatu nahi dute, denek zerbaiti uko egitea: “Baina ezer ez edo gutxi, bi horien artean aukeratzeak ez du zentzurik; kasu honetan gutxi ez baitu ezertarako balio”. Gehituko dizu ezin dela hizkuntza patrimonializatu, ez dela inorena, ezpada hitz egiten duenarena. “Hizkuntza eta nazioa ezin dira berdintzat jo, hizkuntza hartuta identitate ezaugarri gisa, etnizista ia. Aragoitarra ez da aragoiera hitz egiten duena bakarrik. Aragoitar nazionalismoak kontzientzia linguistikoa esnatzen lagundu du, ondo. Baina hasieran Consello d’a Fabla Aragonesan mota guztietako jendea zegoen, PPkoak barne, eta orain bakarrik daude CHAkoak”.

Badaki ez dela ideia sobera zuzena, baina aragoiera katalanaren biktima dela uste du. Pankatalanismoak min handia egin diola aragoierari: “Katalana ez dago arriskuan Aragoian, zazpi milioi hiztun daudelako mugaz bestaldera, Katalunian”. Alderdi katalan batzuen politika espantsionista eraso gisa hartzen dela dio: “Antikatalanismoa Aragoian endogenoa da, baina baita exogenoa ere. Betidanik existitu izan da, baina orain biziberritzen ari da, sekula aurretik eza gutu gabeko gizarte mailetan. Batzuek ez dute ulertzen katalanez hitz egiten

duen aragoitar bat senti daitekeela aragoitar, eta ez katalan. Herrialde Katalanen ideia hori ez da ongi etorria Aragoian gehiengoaren partetik”. Egoera berri horrek ekarri du, hartara, besteak beste 2013an hizkuntzen legea aldatu izana, aurretik lasai asko katalana eta aragoiera zirenek izena ere galduz –gogoratu, pasa ziren izatera LAPAO eta LAPAPYP, hau da, Ekialdeko Eremuko Berezko Hizkuntza Aragoitarra eta Pirinioetako eta Pirinioaurreko Eremuko Berezko Hizkuntza Aragoitarra-. Gehitzen du Kontek: “Katalana ez balitz hitz egingo Aragoian, aragoiera gaur ofiziala litzateke Aragoi osoan”.

Denbora eta egunak

Baina itzul gaitezen literaturara, poema bilduma euskaratu berrira. Sestorainen hitzetan, “gaiari dagokionez, lehen zatia eresia kantu luze bat da, Anchelek laguna galdu baitzuen gaztetan nekarizta lanetan ari zela. Bigarren zatian, amodioaren eta denboraren gauzak jorratzen ditu”. Liburuak, hartara, bi mutikoren arteko harremana deskribatzen du funtsean, frankismo garaian, lehen poemak 1969koak dira. “Urte horietan sexu bereko pertsonen arteko sexu harremanak legez galaraziak zeuden, eta kontzentrazio eremuak baziren Espainian LGTB jendea zigortzeko eta espetxeratzeko. Eta, jakina, hor zegoen bere lagunaren familia ere”. Kontuz ibili behar zen asunto horrekin, beraz, “eta kontuz ibili behar da, neurri batean”, dio Sestorainek.

Gauza bat da Conte pertsona publikoa, jakituna, aktibista, eta beste bat Conte poeta. Berehala igartzen da. “Niretzat poesia, idazketa, ez da militantzia, gauza batean izan ezik: hizkuntzan. Baina naizen bezalakoa agertzen naiz poesian, nire buruarekin bakarka, ez dut programa politikoez hitz egiten”. Ainsako garaietan hasi zen poesia idazten: “Homosexual izatea ez zen erraza Ainsa bezalako herri txiki batean, 60etan; zure baitan bizitzera behartuta zeunden”. Testuinguru horretan jaiotzen da poesia, “sublimazio baten ondorioz segur aski: Antoniori eskainitako poesia guztia elegiakoa da, goititze horretatik jaiozen da, falta zitzaidan hura goratzetik. Partekatze behar bat nuen, neurri batean biluztekoa”. Zentzu horretan, badu poema bat, *Mai*, Labordetak-eta abestu izan dutena, garai haien berri ederki

“Homosexual izatea ez zen erraza Ainsa bezalako herri txiki batean, 60etan; zure baitan bizitzera behartuta zeunden”

“Aragoitar nazionalismoak kontzientzia linguistikoa esnatzen lagundu du, baina hasieran Consello d’a Fabla Aragonesan mota guztietako jendea zegoen eta orain bakarrik daude CHAkoak”

ematen duena. “Ahalik eta argien hitz egiten saiatzen nintzen. Baina, noski, garai hartan hitz egin zitekeen modurik argienean”. *Denbora eta egunak* honen portadako argazkiagatik galdetuta, bai, Antonio da, poema batean agertzen den berbera: “Zuen larrainea / azken udan / egin nizun argazki bakarrak / murgilarazi nau gaur gogorapenetan”. Baina ez duzu ikusten garbi, lausoa da irudia: “1996an ez nintzen argazki hau jartzera ausartuko, orain ere kostata. Antonioren familiaganako errespetuagatik, eta Antonioaganako: zer eskubiderekin jartzen dut nik argazki hori, hura hil ondoren”.

Juntadizoa luzatzen hasi da eta, azkenerako inpresioa: aragoieraz idazten duelako, horrexek egiten duela ezezagun gure begietara. Bestela, huntaz eta hartaz lasai asko hitz egin dezakeen itzal handiko pertsona baten aurrean

gaudela. Agur esan aurretik, azaroaren 27an liburu bat aurkezten zuela, gonbidapena. Ea liburu hori den inoiz iragarritakoa, bere bizitzari buruzko liburua. Ezetz, baina ari dela. Ez du falta mate-

riala. Aitaren biografia oinarri: bizitza doble bat eraman zuen, alaba bat eduki Frantzian; guardia zibil izan zen, era berean maki. Azken hori jakin zuenean ulertu zuela, zergatik herrian aberatsek

gaizki begiratzen zuten Ánchel haurra; ondo, aldiz, jende behartsuenak. “Inoiz lortzen badut hori guztiori paperean jartzea, abisatuko dizut”. Horretan agurtu gara. ■

gure artean euskaraz

Euskara airean dago: egunerokoaren txoko guztietara zabalduta da, eta nahi duguna adierazteko eta lortzeko erabil dezakegu. Egin dezagun hegaz euskararekin eta euskaraz lagunekin, kideekin, neska-mutil berezi horrekin... noranahi heltzeko. Geure modura.

Bizkaiko Foru
Aldundia
Deputación
Foral de Bizkaia

www.bizkaia.net

KULTURKRITIKA

» LIBURUA

Beste bizitza batean

Aritz Galarraga

@aritzgalarraga

O tempora! O mores!

EDUARDO GIL BERA

Pamiela, 1989

Ramon Saizarbitoriaren *Aberriaren alde* (eta *kontra*) saiakera liburuan irakur daiteke: “Beharbada, barne-kritika (...) zaila delako edo, kontua da, noizean behin, euskal kulturaren munduko norbaitek atea danbatekoz itxi eta alde egiten duela”. Hitz horiek irakurri eta Eduardo Gil Bera burura etortzea, bat. Atea itxi –zaratots handirik atera gabe, hori bai– eta alde egin izanagatik –Angel Errok: “Euskal literaturak galdu duen egilerik interesgarrienetako”–. Eta auskalo barne-kritika zaila delako. Akaso bai, agerkari honetan txite aitortu baitzuen: “Tudelatik euskalduna! Ematen dik gainera jantzia dagoela, badakie-la. Baina hasi duk hiperkritiko eta ganberro xamar eta, ixi!”. Auskalo zergatik, baina desertatu du, utzi egin dio, ez da gehiago izango –Hasier Etxeberriaren hitzetan: “Domaiia den arren, seguru asko euskarak betiko galdu duena”–.

Alberto Barandiaranek esango lukeen bezala, ordea, “beste bizitza batean” euskaraz idatzi zituen lanak. Har diezaiozun bat, adibidez, *O tempora! O mores!*, bigarren saiakera liburua, lehena, *Atea bere erroetan bezala*, 1988koa, eskuraezina baita. “Kontzientzia eta moralari buruzko gogoeta zenbait” aurkituko ditugu bertan, azpituaren arabera. Eta halaxe hasten da hasi, giza moralaz, kontzientziaz –“giza moralak ikertzekotan baldin bagara, kontzientziarena dugu lehenik xuritu behar dugun prolema”–, baina gai filosofiko jakin bati buruzko liburu zurruna dirudiena, berehala bilakatuko da, hola eta hala, zentzuaz, obedienciaz, bestaz, erlijioez, suizidioaz, normaltasunaz, aisiaz, segurtasunaz eta abarrez hausnarrean ariko zaigun testu jakin-atsegingarria. Azken aldera gainera

jartzen da inoizko interesateen, lastima da beste ehun orrialde gehiago ez irautea. Eta guztia irakurketa zabal, izpiritu kritiko, are burlaize ukitu batez idatzia. Hara zer dioen, bestela, anarkistez: “Kristaukeriari fidelitasunean, haiek dira lehenak, gero sozialistak, protestantak eta, azkenik, puska batez gibelagoan, katolikoak”. Nik baino hobeto dio Josu Landak: “Jipoiak ezker-eskuin luzatzeko duen eleganzia lotsagabea, aipamenak eta erreferentziak indiskriminatuki baina erudizio faltsuko itzalik gabe egiteko modua, irakurlearen usteak eta portaerak kuestionatzeko manera ez-inkisidorea”.

Joseba Sarrionandia, bukatzeko, *Bost idazle* elkarrizketa liburutik: “Ez nioke euskaraz idazteko esango Pablo Antoñana, Miguel Sánchez-Ostiz, Pedro Ugarte edo Marie Darrieussecq moduko jendeari (...) baina nahia-go nuke Eduardo Gil Berak euskaraz idazteari ez uztea”. Neronek

ere bai, noski. Inoiz bueltatu artean, berriz, “beste bizitza” hartakoak dauzkagu irakurgarri. ■

» TELEGRAMA

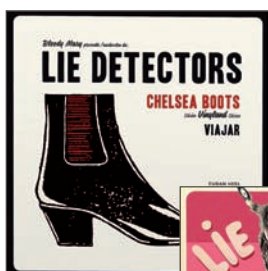
Abenduaren 24an bete dira hamar urte **Gernikako Astra** okupatu zutenetik. Efemeriarekin bat eginez egitarau zabala prestatu dute Bizkaiko herrian **STOP Piztiak** kultuzko taldeak kontzertu berezia eskainiko du Ondarroan abenduaren 26an. Non? Portuko ranpin. Eta doan! **STOP** Turroiarekin gizendutakoak botatzen hasteko, Gasteizko **Hell Dorado** aretoak gabon gau berezia prestatu du, **Queens of The Stone Age** eta **Nirvanaren** bertsioak joko dituzten taldeekin **STOP**

» MUSIKA

Berezkoa, egiazkoa

Iker Barandiaran

Chelsea boots / Pinchalo

LIE DETECTORS

Discos Bloody Mary / Folc records

Punka zentro komertzialek irentsi zuten, agerikoa bai behintzat, eta beraien gurasoek erosita Ramonesen kamiseta janzten duten mutikotxoek ez dakite musika talde baten izena denik (ezta guraso batzuek ere). Edonor urduri jartzeko gaitasuna izan zuen punk-rock-and-roll eta high-energyak ere nerbioa galdu du. Sorpresa gutxi aurki daitezke panorama hauetan; guztia ikusita dago eta izan zutenek oraindik eusten badiote ere –odolean baitute– gainontzekoek axolagabekeria, irudimena eta ausardia eduki ezean ez dute entzulerik kikildu ezta liluratuko.

Hori dena bizi izanda (eta dagoeneko aspertuta), punk-rocka ikusmolde desberdinetan egiten aritutako hiru lagun elkartu ziren orain dela bi urte eskas: Teen Dogs eta Nuevo Catecismo Católico talde aurrekarietan aritutako Eneko gitarran; Dirty Pink Ladies irudimentsue nean makilak astindu eta birrintzearen arduraz zuen Urko; eta Plan B zein Muturbeltz taldeetan 77ko punk eta hard-rockaren artean igeri egindako Txiki baxu-jotzailea. Rocka, melodia... sentsazio desberdinekin landu nahi zuten, beste era batera. Eta, hara non, agertoki gainera oso gutxitan igo izandako Txema aurkitu zuten, abeslari eta parekae-

zineko frontman bihurtuko zena. Txemarekin ez dago negoziatzerik: 60ko hamarkada, power-popa eta batez ere garagea nagusitu behar da.

Hala, abestiak konposatzeari ekin eta garai hartako izpiritu bereizgarria duten hitz eta melodiak idazten hasi ziren, erabat *vintage*ak baina Txemak naturaltasun osoz erabat gorpuzten dituenak. Eta hori guztia janzkera indartsu eta (punk)rockero batek ondo babestuta.

Bi single (edo EP) besterik ez dituzte, baina rock zaleak txundituta daukete. Doctor Explosion taldeko Jorgek gidatzen duen Circo Perroti estudioan grabatuak daude. Discos Bloody Maryk *Chelsea boots* argitaratu du: izen bereko kantuak oinarri punk-garagero indartsua dauka, gitarrak New York Dollsen lotsagabekeria eta Txemaren ahotsak glamourduen ukitu ye-ye eta baziloia, ia argentinarra. B aldeko *Viajar*, berriz, ilunagoa da, reverb gehiagorekin eta 60ko hamarkada zainetan jasota badu ere, narrasean eramandako abesteko era dauka. Borobilak biak! Folc records-ek argitaratutako *Pinchalo* izen bereko pieza jostariagoa da eta 77ko punketik ere edaten du, oso itsaskorra da. Buelta emanda, *Felicidad* inuxente bezain barnekoa aurkituko dugu: 60ko hamarkadako garage piezaren patroiak betetzen ditu, psikodelia, kopeta-ile mugimendu eta bateria kolpe irmoekin. Txemak bizitasuna, benetakotasuna, estilo propioa eta umorea gehitzen dizkio taldeari; eta gainontzekoek sendotasuna eta energia. Ikustekoak dira hauen kontzertuak. ■

Larrialdi deietarako sermoiak

GIPUZKOAKO BERTSO TXAPELKETA FINALA

DONOSTIAKO ILUNBE, ABENDUAK 19

Sailkapena:

Beñat Gaztelumendik (1012 puntu) irabazi zuen txapela, Alaia Martinekin batera (993) buruz buru aritu ondoren. Segidan gelditu ziren Agin Laburu (614), Iñaki Apalategi (603,5), Unai Agirre (595,5), Oihana Iguaran (594), Jon Maia (586) eta Arkaitz Oartzabal *Xamoa* (571).

Kepa Matxain Iztueta

@kmatxain

Desesperatuta, Inesen telefono zenbakia markatu nuen.

– Aizan, behar haunat.

Nire porrota onartzea zen hura, baina ez neukan beste irtenbiderik. Azken aukera nuen neure buruari frogatzeko gai nintzela nire irizpide hutsez kronika duin bat egiteko, aski garatu nuela *bertso-critic* sena, eta, apropos, Inesengandik aparte eseri nintzen. Alferrik. Paper zuriaren aurrean oro zen zalantza.

– Nola laburtuko huke Ilunbeko finala?

Bazekien deituko niola.

– Alaia Martin eta Beñat Gaztelumendi koska bat gainetik, merezita pasa zitan buruz burukora. Gainontzekoak? Aritu izan dituk hobeto.

– Ados, apuntatuta. Eta, oro har, saioak eragindako gogoetarik?

Isilune labur bat egin zuen.

– Bertsolaritza kanona aldatzen ari duk, onerako zein txarrerako –berezik kezkatuta nagok poetikotzat jota edo oso goitik puntuatzen den hizkera aski *kitsch* batekin, baina horrek beste kapitulu bat merezi dik-. Egia esango diat: buruz burukoan faltan sumatzen nian beste erregistro batean –“lurtarra goan”, nolabait esatearren– kantatu ohi duen baten bat. Ez ditiat Gaztelumendi

ALBERTO ELOSEGI, BERTSOZALE ELKARTEA

eta Martin zaku berean sartzen, baina ukaezina duk estilo fin-sentimentalago baterantz jo ohi dutela. Nagok, finalari kolore gehiago emango ziola, esaterako, Unai Agirre edo Agin Laburu puntara ailegatzeak, oso bestelako kantakera duten bi aipatzeagatik. Behin hori esanda, eta buruz bururako nortzuk sailkatu ziren ikusirik, argi zaukat: Gaztelumendik merezita jantzi zian txapela. Goitik beherako saioa egin zian.

Koloreak antzematen zitzaizkion.

– Baita Alaia Martinek ere, Ines. Guk ezin dinagu objektiboak izan, añorgatarak gaitun.

– Hara, ezinezkoa duk, orain, añorgatarra eta objektiboa izatea. Faborez, aitortu idak seriotasun pixka bat. Esaten badiat Beñatek merezi zuela, Beñatek merezi zuela pentsatzen dudalako duk. Erdipurdiko lan bakarra egin zian: hain justu ere, buruz burukoan Alaiarekin berarekin puntuka egindako saioa.

– Alaiak ere horixe izan zinan erdi-purdiko lan bakarra, ala?

– Bai eta ez. Kontu batekin bueltaka nabilek. Ez zakiat epaileek ze irizpide dituzten bertso bat puntuatzerakoan, baina funtsezko gauza bati erreparatu behar lioketek: ofizioetan bertsolariak pertsonaiean eta egoeran egoki sartzea

lortu duen ala ez. Pertsonaia sartzeak esan nahi dik, ahal den neurrian, ahalegintzea hark erabiliko lituzkeen hitzak erabiltzen, haren talaiaira jaisten –bai, jaitsi, oso goitik ibiltzeko joera zagok eta-. Egoeran sartzeak esan nahi dik gaiaren testuingurutik kantatzea, eta ez kanpotik, gaiaz era askean filosofatuz. Alaiak, sarri, Alaiatik kantatze-ra jo zian pertsonaiatik baino gehiago. Nabarmena egin zitzaidan zortziko handiko Down sindromedunaren papelean –a ze marroia gaia, bide batez– eta buruz buruko seiko motzeko lehen bi bertsoetan, kutxazainarenetik aritu zenean. Batzuetan izaten duk aukera pertsonaren oso antzeko pertsonaia erai-kitzeko, eta halakoetan *non problem*. Baina beste batzuetan esfortzu txiki bat egin beharra zagok. Beñati berari ere inoiz antzeman izan zioat pertsonatik kantatzeko joera hori. Finalean, ordea, finago ibili zuan, nire uste makalean.

– Hori dun diskurtsoa, Ines. Kutxako ordezkaria ematen dun.

– Joder, a ze tipoa.

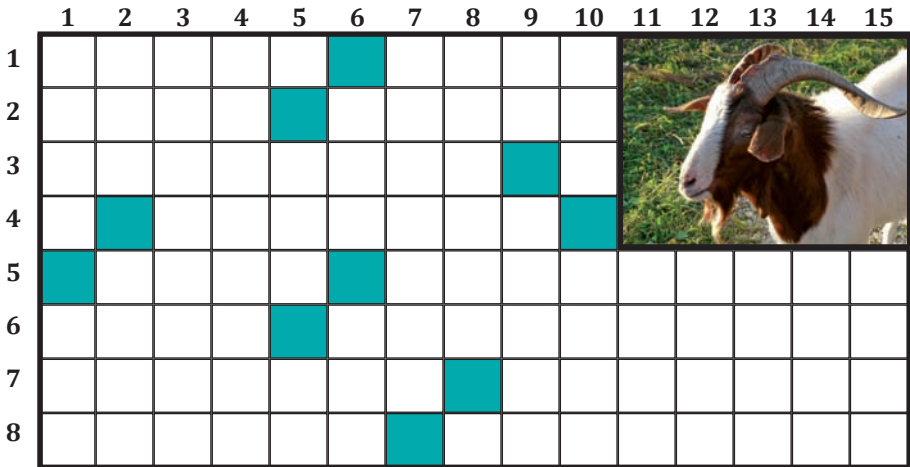
– Txistu jo al hionan?

– Hasieran ez, baina sermoiarekin hasitakoan... Hik?

– Komunean harrapatu nindinan. ■

Egilea: Ana Zambrano

Gurutzegrama

Ezker-eskuin:

1. Idi-demetan, probalekuaren luzera. Birikietako tuberkulosi. 2. Kojo, herren. Pareta lodia. 3. Kolpeka. 4. Mailaz maila. 5. Euskal mitologiako jeinua, Mariren aginduetara dagoena. Hitz eginez. 6. Kulpa. Geometria irudiez mintzatuz, zentro bera duena. 7. Haragi-saltzaile. Zure aldeko. 8. Moztura, ebakidura. Nor bere orkatilen gainean eseririk.

Goitik behera:

1. Seinale, marka. Euskal Herrian Euskaraz. 2. Lokailua (laburdura). Lasai (alderantziz). 3. Jaka. 4. Ziztatuak. 5. Du, haiei. Modu atzizkia. 6. Urtea banatzen den hamabi zatietako bakoitza. Gitarra jotzeko pieza. 7. Norbaiti egokitzen zaion parte. 8. Irakinaldi. 9. Sozietate Mugatua. Bezala. 10. Joan den urtea. Truke. 11. Ero. 12. **Argazkian**. 13. Emeen ugatz. 14. Udarak. 15. Huts.

Sudokua

Erraza

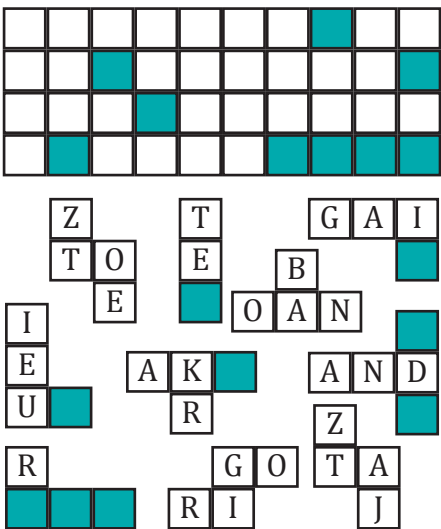
2			3						
5		3	8		2				
7	6	9	1			8			
	8		2	4	3	6	1		
		4	7		1	2			
	2	1	9	8	5		3		
		6			9	7	8	2	
			6		7	5		1	
				8				9	

Zaila

			4				5		
					5	2	9		
			1		9	4		8	
		1	3			8	4		
8									9
	2	6			1	5			
2		8	7		4				
	1	3	9						
	6				8				

Esaera zaharra

Koka ezazu puzzlearen pieza bakoitza bere tokian eta esaera zahar bat agertuko zaizu.

Anagramak

Hitz bakoitzak aurrekoak dituen hizki berak ditu, bat izan ezik, baina bestelako hurrenkeran.

- Sai
Hamabi hilabeteko
Mehea
Arerio, aurkako
Uholdea
Mendiko bidea
Estaltzeko kortxo
Erabat lasterka
Kaolina
Prezio, balio
Erraz sutzen dena
Arretaz begiratu
Ikasketak egin

PUTRE
IKASI

Soluzioak

ESAEERA ZAHARRA

berandu joan".
"Gaitzak goiz etorri eta"

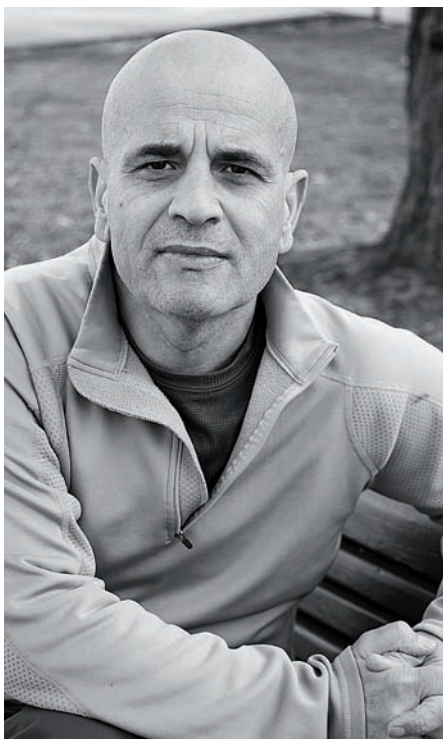
ANAGRAMAK

Erraza
Zaila

Goitik behera: 1. Ikup. EHE. 2. Lok. Erab. 3. Txamarra. Zentroklide. 7. Harakin. Zuretar. 8. Ebakia. Kokoriko. 3. Ukalidika. 4. Mailaka. 5. Eate. Mintzatuz. 6. Erru. 9. Sm. Antzo. 10. laz. Truk. 11. Zoro. 12. Aker. 13. Titi. 14. Udak. 15. Zero.

Ezker-eskuin: 1. litze. Tisl. 2. Koxu. Horna.

Mohamed Mahmoud. Assad Hagako Auzitegian amesten duen siriarra

JENOFA BERHOKOIRIGOIN

Mendebaldeko estatuak sekula baino gehiago Siriara so diren honetan, Assaden erregimenak egin “genozidioaz” ohartarazten dabil Mohamed Mahmoud. Estatu kolpe baten bidez iritsi zen boterera Hafez el-Assad, 1970ean, eta Bachar semeak hartu zion segida 2000n. Masakrez, errepresioz eta askatasun ukapenez josiriko urte luzeak dira. “Assad da siriarren hiltzaile nagusia, ez Daesh”.

“Egunero bizi dugu Gernikako sarraskia Sirian”

Jenofa Berhokoirigoin

Informazio biltzen ari zara, Siriako zerbitzu sekretuek eskatu bezala. Assad erregimenaren aurkako informazioak dira ordea.

2011z geroztik, Siriako armadak eta erregimenarentzat dabiltzan mertzenarioek egin krimenak dokumentatzen nabilt. Hagako Auzitegira jotzea dugu xede.

Nazio Batuen Erakundearen Segurtasun Kontseiluak Hagako Auzitegira joz gero, inkesta abiatuko litzateke.

Beto eskubideari esker, delibero bat bloke dezakete bost kide iraunkorrek. Estatu horien interesak mehatxaturik baldin badira, betoa ezartzen dute. Baina goiz ala berant auzitegian egon behar du gaiak. Milioi erdi jende hil dituen erregimena dugu; milioi eta erdi gerrako elbarritu ditugu, lau edo bost milioi errefuxiatu, baita ere hamar milioi Siria barruan higiturik. Herri oso baten suntsipena dugu, Gernikako desmasia egunero dugu Sirian. Orain islamistak ere ditugu, itsuski giza eskubideak urratzen dabiltzanak. Baina, biak balantzan ezarriz gero, erregimenak ditu krimen gehiago. Ez dezagun isilean atxiki Assad duela Daesh sustatu.

Zehaztu dezakezu azken esaldi hori?

Badira hamabost bat urte Ekialde Hurbileko mugimendu islamisten manipulazioak dabiltza Siriako erregimena. 2003tik 2007-2008 arte, Siriatik pasatzen ziren Irakera sartu nahi zuten mujahidak. Siriak onartzen zituen, formatzen zituen, armatzen zituen. AEBak jakinean ziren, horregatik zen behin baino gehiagotan Siriako erregimenarekin bildu eta horregatik zien Siriako bi kanpamenturi eraso 2007an. Egunetik biharamunera hori guztia gelditu zen, bien arteko adostasunaren ondorioz. Islamistak muga atxilotu eta Sednaya deitu kartzelan sartzen zituen Siriak.

2011n Assad askatu zituenak.

Bai, iraultza hasi eta hiru hilabetera. Horiek dira gaur egun talde islamisten buru. Erregimenak bazekien oso ondo zer egingen ari zen. Oinarritzko printzipioetarik hustu nahi zuen iraultza. Manipulazio politikoari doakionez, ez da munduan Siriakoa baino abilagoa den erregimenik.

2011n hasi herri mugimendua arras desjabeturik dago lau urte geroago.

Duintasun ezan eta beldurrean bizitzea

Kanadara iheslari

“Unibertsitateko irakasle nintzela zerbitzu sekretuekin kolaboratzea eskatu zidaten. Errefuxiatu eta Siriatik Kanadara abiatu nintzen. 1992an ginen, iraultzaren itzalik ez zen ageri, alta, guztiaz jakinean izan nahi zuten”.

Mahmoud (ezkerrean) Alepo hirian, 2014an, bonbardaketa baten ostean.

SAMI MESHAAH

onartzen ez zutenek osatu herri mugimendua genuen hasieran. Plurala zen, eta ez zen islamistarik artean. Mugimendu baketsuari errepresioz erantzun zion gobernuak. Armadak polizia sekretuaren esku uzten zituen atxilotuak, torturatu eta egun batzuetara hilotz itzultzen zizkiguten. Tortura eta bortxaketa eszenak filmatu eta hedatu zituen erregimenak, bortizkeriarantz bultzatzeko herritarrak. Mugimenduaren armatzea txalotu zuen Assadek, arlo horretan ereduzkoa delako. Assadek aliatuei dei egin zien, hots, Libanoko Hezbollahi eta irandarrei. Beste aldetik, iraultzaren militarizazioa lagundu zuten Turkiak, Saudi Arabiak eta Qatarrek. Herri oso batek diktadura bat garaitzen ez dute ikusi nahi. Guztia egin zuten iraultza usteltzeko. Bere buztana atzeman nahian itzulika dabilen txakurraren gisa ikusi nahi dute iraultza.

Errusia eta AEBak ere hor dira.

Gatazka honetako bi protagonistak *manu militari* laguntzen dabilta. Batetik, erregimena bera eta bestetik, amerikarrek oposizio moderatua deitzen dutena. Baina

frogak ditugu erraiteko AEBek armak banatu dituztela Daeshi ere. Guztiak dabilta haien interesen alde, zuzenki ala zeharka.

Anartean, Daesh indartsu dabil.

Daeshen aitzinamenduak ikusten direnean, ezin sinetsia da erraitea inork ez dakiela ezer talde horretaz. Nori saltzen dio bere eremuetako petrolioia? Petrolio hori Europara iristeko bidea zeinek errazten die? Urte batez 20.000 borrokalari berri sartu dira Daeshen lerroetan. Zeinek hartzen ditu Daesheko borrokalariak? Zeinek finantzatzen ditu? Turkiak, Jordaniak eta Irakek! Pasatzen uzten dituzte, garaian Siriak Irakentzat egiten zuen gisara. Daeshak inoiz ez dio erregimenari zuzenki eraso; Siriako Armada Libreak erdietsi lurrak ditu menderatzen. Mehatxu gisa erabiltzen du Daesh erregimenak, "ni ala buru moztaila horiek" logikan.

Parisko atentatuez geroztik, Daeshen aurkako gerla deklaraturik da.

Assaden erregimena azkartzen du Daeshen aurkako tiro bakoitzak. Assad da siriarren hiltzaile nagusia, ez Daesh.

Burdin elea du Manuel Valls Frantziako lehen ministroak, dioenean islamisten aurkako borrokan dabiltzala Saudi Arabia eta Qatar.

Denok dakigu Saudi Arabia, Iran, Turkia eta Israel talde terrorista horien laguntzen dabiltzala, zuzenki ala zeharka. Askatasunaren eta justiziaren printzipioak urratzen dabiltzala ere badakigu. Hala eta guztiz ere, Mendebaldeko herriek ez dituzte harremanak moztuko haiekin. Zergatik? Billete berdea delako nagusi.

Nazioartearen esku-sartzearen kontra zara.

Erabat. Errusiarren, amerikarren, turkiarren eta abarren interesak ez dira siriarrenak. Bost axola dute siriarren biziaz.

22 milioi biztanleetarik bost milioi joanik, 2011z geroz. Herri bat husten ari da.

Oposizioan egon daitezkeenak herritik joatea erregimenaren interesetan da. Gazte-ria lekuak husten ikusteak min egiten du, baina egoera ulertu behar da: heriotzari ihesi doaz. Alemanian egindako inkesta baten arabera, emigrante horien %75 Siriara bueltatuko da, bakea itzuliz gero. Bizia ederra da berez Sirian, herri ederra da. ■

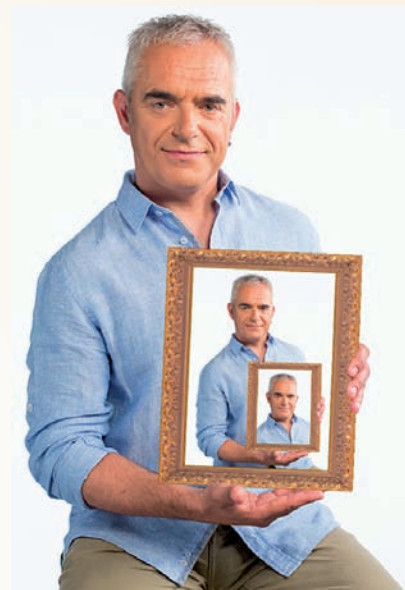
Fronte Nazionalak gobernatuko du Espainia

Frantzian pott egin ondoren, Fronte Nazionalak burua altxa du Espainiako kongresuko hauteskundeetan. Lau zerrenda aurkeztu badira ere, koalizioa osatuko dute PP, PSOE, Podemos eta Ciudadanos alderdiek programa amankomun baten inguruan: ESPAÑA (letra larriz idazteko eskatu digute, barka). Mariano Le Pen ile-apaindegitik atera berritan harrapatu dugu eta, pozez txoratzen, honakoa adierazi digu: "Konxenu hixtorikoa lortu dugu gure naxioaren inguruan. Expañarrak oso expañarrak dira eta expañar asko".

SAREAN ARRANTZATUA

Ni naiz... eta zu ez

Merkealdiak hilketetan

Gabonetako loteriak sari potoloak utzi dizkie euskal parlamentariei

Normalean baino egun bi lehenago banatu dituzte loteriaren sariak 18 urtetik gorako Espainia osoko, barka, Espainiako Estatu osoko hurrek. Euskal Herrian ere izan da saririk: lau urtez poltrona ezin erosoagoetan esertzeko aukera izango dute 23 euskal herritarrek. Batzuk kexatu dira saria jasotzera Madrilera joan beharko dutelako baina hemiziklo batean zirkuko *numeritoak* egiteko aukera ere sariaren parte dela jakin dutenean albo batera utzi dituzte abertzalekeria horiek.

ARGIAKOEN (G)UNEA

Gure gaiak dira gure baloreak,
ARGIA kideak gure oinarria

OROIMEN HISTORIKOA

| PAREKIDETASUNA

INGURUMENA

EUSKALTZALETASUNA

ELIKADURA BURUJABETZA

INDEPENDENTZIA

DEMOKRAZIA ZUZENA

DESOBEDIENTZIA ZIBILA

GIZA ESKUBIDEEN DEFENTSA

HERRIEN MUNDUA

ERABAKITZEKO ESKUBIDEA

SEXU ASKAPENA

Parekidetasuna balio ardatzetako bat da ARGIA-n. Feminismoa eta genero ikuspegia gure egunerokotasunean txertatzen ari gara, teoriarik bezain praktikan. Merezki duen bizitza nahi dugu euskal herritarrentzat eta helburu hori erdigunean jartzen duen komunikazio proiektua gara.

URTARRILEKO ZOZKETAK

Tribial Feminista: ezagutu emakumeen historia (5 mahai-jolas)

Euskadiko Jabetze Eskolak

Bizentaren lumak: sustatu jarrera parekideak (5 solas-jolas)

Elhuyar
bizentarenlumak.elhuyar.eus

Bilgune Feministaren materialarekin: Kamiseta, CD eta DVD edo liburua (3 saski)

Bilgune Feminista
www.bilgunefeminista.eus

Genealogia Feministak liburua eta Emaraun-en harpidetza

Bilgune Feminista
www.bilgunefeminista.eus

ABENDUKO
SARITUAK

GERRAKO IPUINAK: LOUDES IRURETAGOiena LAKA (ZARAUTZ), TXEBIS GORROTXATEGI GOROSABEL (ERMUA), KOLDO ELORZ LEOZ (IRUÑEA)
GERRA ZIBILA DEBAGOIENEAN: EUKENI ABASOLO GALDEANO (GASTEIZ), AINTZANE AGIRIANO ERRASTI (ARRASATE)
ALDABA JOKA: IRATI LUJUA ETXENIKE (ETXALAR), MIREN ITURRIOZ GUIU (ANDOAIN), AITOR SANGRONIZ AKARREGI (SANTURTZI)
FRANKISMOA EUSKAL HERRIAN: JOSU ALDAMA LARENA (BITORIANO - ZUIA)
EUSKARAREN KATE HAUTSIK: IÑAKI MUNDIÑANO LARRAZA (ETXARRI ARANATZ)

Herri mugimenduko eragilea bazara eta zure lana ezagutarazi nahi izanez gero, jar zaitez gurekin harremanetan

PARTE HARTZEKO

☎ 943 371 545

gunea@argia.eus

www.argia.eus/gunea

SDB 2016

SORTUKO DIRA BESTEAK **KONTZERTUA**

Petti

Maddi Oihenart

Mixel Ducau

Estitxu Pinatxo

Joseba B Lenoir

Miren Narbaitza

(Napoka Iria)

Kirmen Uribe

Aurkezlea. Leire Cano

KURSAAL
DONOSTIA

2

Urtarrila
20:00ean

Sarrerak

Kursaaleko leihatila
www.sarrerak.kursaal.eus

ARGIA

aniza
konkate gila

EL DIARIO VASCO

Kontzertu ondoren afaria Gastronomika Elkartean: 25€ (Erreserba 619421153)